

Formats voor wildopvangcentra in Noord-Holland

Formats ter ondersteuning voor wildopvangcentra in Noord-Holland voor amfibieën, reptielen, vogels en zoogdieren

Fabrice Ottburg en Dennis Lammertsma

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

Formats voor wildopvangcentra in Noord-Holland

Formats ter ondersteuning voor wildopvangcentra in Noord-Holland voor amfibieën, reptielen, vogels en zoogdieren

Fabrice Ottburg en Dennis Lammertsma

Dit onderzoek is uitgevoerd door Wageningen Environmental Research, in opdracht van de Provincie Noord-Holland.

Wageningen Environmental Research
Wageningen, november 2023

Gereviewd door:
René Henkens, onderzoeker WENR, team Biodiversiteit & Beleid

Akkoord voor publicatie:
Marion Kluivers-Poodt, teamleider van team Dierecologie

Rapport 3289
ISSN 1566-7197

Ottburg, F.G.W.A. en D.R. Lammertsma, 2023. *Formats voor wildopvangcentra in Noord-Holland; Formats ter ondersteuning voor wildopvangcentra in Noord-Holland voor amfibieën, reptielen, vogels en zoogdieren*. Wageningen, Wageningen Environmental Research, Rapport 3289. 62 blz.; 0 fig.; 1 tab.; 4 ref.

Naar aanleiding van het coalitieakkoord 'duurzaam doorpakken' 2019-2023 van het college van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland wil men de opvangcentra voor wilde dieren professionaliseren. De Provincie Noord-Holland heeft Wageningen Environmental Research gevraagd om formats te laten opstellen voor wettelijk verplichte protocollen conform de (aangepaste) beleidsregels van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Deze formats dienen bij te dragen aan het dierenwelzijn en worden in de voorliggende rapportage gepresenteerd.

Following the coalition agreement 'sustainable action' 2019-2023 of the North Holland Provincial Executive, they want to professionalize the shelters for wild animals. The Province of North Holland has asked Wageningen Environmental Research to have formats drawn up for legally required protocols in accordance with the (adapted) policy rules of the Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality. These formats should contribute to animal welfare and are presented in this report.

Trefwoorden: dieropvang De Bonte Piet, dierenwelzijn, Ecomare, Formats Wildopvang, Stichting De Toevlucht, Stichting Egelopvang Haarlem e.o., Stichting Vogelrampenfonds, Stichting Vogelopvangcentrum Midden-Nederland, Stichting Wings of Change, Wildopvang Krommenie, Wildopvangcentra Noord-Holland

Dit rapport is gratis te downloaden van <https://doi.org/10.18174/637772> of op www.wur.nl/environmental-research (ga naar 'Wageningen Environmental Research' in de grijze balk onderaan). Wageningen Environmental Research verstrekt *geen* gedrukte exemplaren van rapporten.

© 2023 Wageningen Environmental Research (instituut binnen de rechtspersoon Stichting Wageningen Research), Postbus 47, 6700 AA Wageningen, T 0317 48 07 00, www.wur.nl/environmental-research. Wageningen Environmental Research is onderdeel van Wageningen University & Research.

- Overname, verveelvoudiging of openbaarmaking van deze uitgave is toegestaan mits met duidelijke bronvermelding.
- Overname, verveelvoudiging of openbaarmaking is niet toegestaan voor commerciële doeleinden en/of geldelijk gewin.
- Overname, verveelvoudiging of openbaarmaking is niet toegestaan voor die gedeelten van deze uitgave waarvan duidelijk is dat de auteursrechten liggen bij derden en/of zijn voorbehouden.

Wageningen Environmental Research aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Wageningen Environmental Research werkt sinds 2003 met een ISO 9001 gecertificeerd kwaliteitsmanagementsysteem. In 2006 heeft Wageningen Environmental Research een milieuzorgsysteem geïmplementeerd, gecertificeerd volgens de norm ISO 14001.

Wageningen Environmental Research geeft via ISO 26000 invulling aan haar maatschappelijke verantwoordelijkheid.

Wageningen Environmental Research Rapport 3289 | ISSN 1566-7197

Foto omslag: 'Blote egel' in wildopvang De Bonte Piet, deze vorm van kaalheid wordt vaak veroorzaakt door een schimmelinfectie en schurft. Foto: Fabrice Ottburg©

Foto's rapport: Fabrice Ottburg©

Inhoud

Verantwoording	5
Samenvatting	7
1 Aanleiding en doel van beleidsadvisering	9
2 Onderzoeksvragen	10
3 Werkwijze	11
4 Screening van wet- en regelgeving met betrekking tot wildopvang	12
5 Wildopvangcentra in Noord-Holland	26
5.1 Beeldimpressie van de acht bezochte wildopvangcentra	27
6 Formats voor wildopvang	32
6.1 Veterinaire zorg bij binnenkomst	33
6.1.1 Transport	33
6.1.2 Werkwijze toegang tot veterinaire zorg	33
6.1.3 Welke vakbekwame dierverzorgers voert de eerste beoordeling uit: hoe en wie? Naast fysiek consult, ook consult via videobellen	33
6.1.4 Wanneer wordt een dierenarts ingeschakeld?	33
6.1.5 Wie voert de behandeling uit en hoe?	33
6.1.6 Logboek	33
6.1.7 Logboek medicijnen	33
6.2 Huisvesting	34
6.2.1 Oppervlak en inhoud verblijf (leefruimte/verblijfruimte). Houd rekening met het vergroten van het oppervlak bij sociale huisvesting	34
6.2.2 Aanwezige ruimte	34
6.2.3 Constructie van de huisvesting, materiaal, wijze aanleg etc.	34
6.2.4 Klimaat, temperatuur, luchtverversing en vochtigheid (type verblijf)	34
6.2.5 Inrichting	34
6.2.6 Lichtregime (dag-en-nachtritme / Time budget)	35
6.2.7 Solitaire huisvesting versus sociale huisvesting	35
6.2.8 Prooi-predatorrelatie i.r.t. huisvesting van soorten in elkaars nabijheid; wegnemen van overmatige stressprikkel door rekening te houden met auditieve, visuele en olfactorische (horen, zien en ruiken) componenten binnen de huisvesting	35
6.2.9 Gescheiden huisvesten van wilde dieren t.o.v. gedomesticeerde dieren	35
6.2.10 Bewegingsvrijheid van dieren, wel/niet aanbinden of vastleggen van dieren i.r.t. tijdsduur (bijvoorbeeld roofvogels)	35
6.3 Verzorging	35
6.3.1 Vindplaats/vinder	35
6.3.2 Datum van binnenkomst	35
6.3.3 Reden van aanbieden	35
6.3.4 Dagelijkse verslaglegging (logboek), inclusief data van behandelingen	35
6.3.5 De definitief gekozen structurele oplossing voor het dier (zie ook 6.9)	36
6.3.6 Medewerkers/dierverzorgers	36
6.4 Vangen, hanteren en ontsnapping	36
6.4.1 Vangen en hanteren	36
6.4.2 Noodplan	36

6.5	Voeding	36
6.5.1	Frequentie van aanbieden voedsel en water	36
6.5.2	Logboek voeding	36
6.6	Hygiëne	37
6.6.1	Schoonmaken van het verblijf/de opvang (dagelijks)	37
6.6.2	Persoonlijke hygiëne, zie ook 6.12 'Veiligheid'	37
6.6.3	Voedselbereiding	37
6.6.4	Plagdierbestrijding (bijvoorbeeld muizen en ratten)	37
6.6.5	Afvoer van ontlasting (urine en feces) van besmette dieren, ofwel afvoer van besmette materialen	37
6.7	Zoönose en infectieuze aandoeningen	37
6.7.1	Beschrijving	38
6.7.2	Herkenning (testen van dieren bij binnenkomst)	38
6.7.3	Welke maatregelen	38
6.7.4	Aangifteplicht door diervorzorger en beheerder (ook i.v.m. veiligheid mens)	38
6.7.5	Bij verdenking overleg met dierenarts en/of huisarts	38
6.7.6	Ontsmettingsbakken/-matten	38
6.7.7	Plagdierbestrijding (bijvoorbeeld muizen, ratten en insecten)	38
6.8	Geboortebeperving	38
6.8.1	Voorkomen van zwangerschappen, werkwijze/protocol	38
6.8.2	Bij niet-uitzetbare dieren, exoten, of bij levenslange huisvesting	38
6.9	Terugzetten in de natuur	38
6.9.1	Maximale duur verblijftijd	38
6.9.2	Procedure structurele oplossing:	38
6.9.3	Wijze/Traject van vrijlaten:	39
6.9.4	Evaluatie van de uitzetting	39
6.10	Exoten beleid	39
6.10.1	In vrijheid stellen in land van oorsprong	39
6.10.2	Doden	40
6.10.3	Levenslang huisvesten, zie ook 6.8 'Geboortebeperving' en 6.9 'Terugzetten in de natuur'	40
6.11	Doden	40
6.11.1	Geen structurele oplossing (dit volgt uit 'terugzetten in de natuur')	40
6.11.2	Beheerder en dierenarts stellen handelswijze vast	40
6.11.3	Bekwaam en daartoe bevoegd persoon doodt het dier. Wie?	40
6.11.4	Bestemming dode dieren	40
6.12	Veiligheid	40
6.12.1	Veiligheid mens	41
6.12.2	Veiligheid dier	41
7	Discussie & aanbeveling	42
8	Kennislacunes en vervolgstappen	45
9	Netwerk van deskundigen en deskundigheidsgebieden	47
10	Dankwoord	48
	Literatuur en websites	49
	Bijlage 1 Geldende beleidsregels	51

Verantwoording

Rapport: 3289

Projectnummer: 5200047785

Wageningen Environmental Research (WENR) hecht grote waarde aan de kwaliteit van zijn eindproducten. Een review van de rapporten op wetenschappelijke kwaliteit door een referent maakt standaard onderdeel uit van ons kwaliteitsbeleid.

Akkoord referent die het rapport heeft beoordeeld,

functie: Onderzoeker, team Biodiversiteit & Beleid

naam: René Henkens

datum: 10-10-2023

Akkoord teamleider voor de inhoud,

naam: Marion Kluivers-Poodt, teamleider van team Dierecologie

datum: 26-10-2023

Samenvatting

In het coalitieakkoord 'duurzaam doorpakken' 2019-2023 van het college van Gedeputeerde Staten (GS) van Noord-Holland is een bedrag beschikbaar gesteld ter ondersteuning van de opvangcentra voor wilde dieren. In 2019 zijn belanghebbenden (wildopvangcentra, Stichting DierenLot, wethouders en statenleden) geconsulteerd om te bepalen hoe het geld uit het coalitieakkoord het best besteed zou kunnen worden. Op 7 juli 2020 is er een besluit genomen door GS over de precieze besteding van het beschikbaar gestelde bedrag.

Provincie Noord-Holland wil dat de inzet van deze middelen bijdraagt aan de professionalisering van de opvangcentra voor wilde dieren. De Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA) heeft in de zienswijze 'Dilemma's in de wildopvang' (gepubliceerd op 11-07-2022) geadviseerd dat er gestreefd zou moeten worden naar een landelijke basiskwaliteit van de hulp. Deze opdracht levert een eerste bouwsteen voor deze basiskwaliteit en geeft een aanzet voor de identificatie van de vervolgstappen die uitgewerkt zouden moeten gaan worden.

Het verlenen van zorg aan wilde dieren die past binnen de wettelijke kaders, zoals gesteld in de Beleidsregels kwaliteit opvang diersoorten, is een onderdeel van de professionalisering voor wildopvangcentra. Daarom wil de Provincie Noord-Holland formats laten opstellen voor wettelijk verplichte protocollen conform de (aangepaste) beleidsregels van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) die uiteindelijk ten goede moeten komen aan het dierenwelzijn. Provincie Noord-Holland heeft Wageningen Environmental Research (WENR) verzocht om de bovenstaande vraag m.b.t. het opstellen van formats vorm te geven.

Voor het opstellen van de formats is wet- en regelgeving gescreend en zijn verschillende wildopvangcentra in Noord-Holland bezocht. Daarnaast is een expertsessie gehouden, waarin deskundigen geraadpleegd zijn met betrekking tot de opgestelde conceptformats. De uitkomsten hiervan zijn verwerkt in de formats en zijn voorgelegd aan de juridische afdeling van het Ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en de beleidsmakers van de provincie Noord-Holland.

Dit rapport geeft op hoofdlijnen formats voor de wildopvangcentra weer voor opgevangen wilde dieren. Het betreft formats voor Veterinaire zorg bij binnenkomst, Huisvesting, Verzorging, Vangen, hanteren en ontsnapping, Voeding, Hygiëne, Zoönose en infectieuze aandoeningen, Geboortebeperving, Terugzetten in de natuur, Exotenbeleid, Doden en Veiligheid. Daarnaast worden aanbevelingen gedaan voor het oplossen van knelpunten in de wildopvang en worden kennislacunes beschreven.

1 Aanleiding en doel van beleidsadvisering

In het coalitieakkoord 'duurzaam doorpakken' 2019-2023 van het college van Gedeputeerde Staten (GS) van Noord-Holland is een bedrag beschikbaar gesteld ter ondersteuning van de opvangcentra voor wilde dieren. In 2019 zijn belanghebbenden (wildopvangcentra, Stichting DierenLot, wethouders en statenleden) geconsulteerd om te bepalen hoe het geld uit het coalitieakkoord het best besteed zou kunnen worden. Op 7 juli 2020 is er een besluit genomen door GS over de precieze besteding van het beschikbaar gestelde bedrag.

Provincie Noord-Holland wil dat de inzet van deze middelen bijdraagt aan de professionalisering van de opvangcentra voor wilde dieren. De Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA) heeft in de zienswijze 'Dilemma's in de wildopvang' (gepubliceerd op 11-07-2022) geadviseerd dat er gestreefd zou moeten worden naar een landelijke basiskwaliteit van de hulp. Deze opdracht levert een eerste bouwsteen voor deze basiskwaliteit en geeft een aanzet voor de identificatie van de vervolgstappen die uitgewerkt zouden moeten gaan worden.

Het verlenen van zorg aan wilde dieren die past binnen de wettelijke kaders, zoals gesteld in de Beleidsregels kwaliteit opvang diersoorten, is een onderdeel van de professionalisering voor wildopvangcentra. Daarom wil de Provincie Noord-Holland formats laten opstellen voor wettelijk verplichte protocollen conform de (aangepaste) beleidsregels van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) die uiteindelijk ten goede moeten komen aan het dierenwelzijn. Provincie Noord-Holland heeft Wageningen Environmental Research (WENR) verzocht om de bovenstaande vraag m.b.t. het opstellen van formats vorm te geven.

Met het opstellen van formats voor de wildopvangcentra in de provincie Noord-Holland wordt hiermee een bijdrage geleverd aan een landelijke basiskwaliteit van de hulp voor opgevangen wilde dieren.

2 Onderzoeksvragen

De volgende drie hoofdvragen worden door Wageningen Environmental Research in deze beleidsadvisering beantwoord:

1. WENR stelt formats op voor wettelijk verplichte protocollen waarmee opvangcentra voor wilde dieren kunnen werken om de kwaliteit en continuïteit van de wildopvang te verbeteren.
2. WENR geeft een overzicht van aanbevelingen voor vervolgstappen, gesignaleerde vragen of kennislacunes die geadresseerd kunnen worden in het vervolg van de professionalisering van de sector. Dit zal niet in een uitputtende vorm zijn, maar geeft wel voldoende aangrijpingspunten voor het nemen van stappen om de sector verder te laten professionaliseren.
3. WENR geeft inzicht in het netwerk van deskundigen en deskundigheidsgebieden die nodig zijn om een bijdrage te kunnen leveren aan de professionalisering van de opvang van wilde dieren.

Provincie Noord-Holland stelt de volgende randvoorwaarden aan de op te leveren formats:

Gebruiksdoel

De formats dienen gebruikt te kunnen worden bij de uitwerking van de voor opvangcentra verplichte 'handelwijze', zoals gevraagd in de Beleidsregels kwaliteit opvang diersoorten (artikel 4). De aanbevelingen hoeven niet volledig te zijn, maar voldoende duidelijk om vervolgstappen te kunnen organiseren in Noord-Holland en in samenwerking met andere provincies en het Rijk. Het inzicht in de deskundigheidsgebieden moet voldoende concreet zijn om te gebruiken als check bij de uitwerking van de vervolgstappen.

Kwaliteitseis

- De formats dienen goed leesbaar en (digitaal) te publiceren zijn.
- De formats dienen afgestemd te zijn met het Ministerie van LNV, deskundigen op het gebied van dierenwelzijn en/of diergedrag en de RDA.
- Er moet overlegd worden met de wildopvangcentra, met als doel de formats goed toepasbaar te krijgen.
- De formats moeten zo duidelijk zijn opgesteld dat wildopvangcentra zelfstandig keuzes kunnen maken en de protocollen kunnen uitwerken.

Juridische eisen

- De formats moeten afgestemd zijn met de juridische afdeling van het Ministerie van LNV.
- De formats moeten in overeenstemming zijn met het eindresultaat van de aanpassing van de Beleidsregels kwaliteit opvang diersoorten en de bijbehorende protocollen.

3 Werkwijze

Voor de soortgroepen amfibieën, reptielen, vogels en zoogdieren zijn formats opgesteld. De soortgroep vissen valt buiten de scope van deze opdracht.

Voor elk van de soortgroepen zijn er twaalf formats opgesteld waarbinnen de volgende aspecten aanbod komen:

1. Veterinaire zorg bij binnenkomst
2. Huisvesting
3. Verzorging
4. Vangen, hanteren en ontsnapping
5. Voeding
6. Hygiëne
7. Zoönose en infectieuze aandoeningen
8. Geboortebeperving
9. Terugzetten in de natuur
10. Exotenbeleid
11. Doden
12. Veiligheid

De formats gaan niet alleen in op de twaalf bovengenoemde aspecten, maar er volgt ook een dertiende aspect, waarin aandacht is voor de vervolgstappen, gesignaleerde vragen of kennislacunes die tijdens dit proces boven water komen.

Voor de 48 formats verdeeld over vier soortgroepen worden kapstokken gemaakt, waarmee opvangcentra voor wilde dieren kunnen werken om de kwaliteit en continuïteit van de wildopvang te verbeteren. De 48 formats zullen rekening houden met de soort(groep)-specifieke eisen die dieren stellen aan hun opvang.

Ter illustratie met betrekking tot een kapstok: in relatie tot huisvesting speelt het sociale gedrag van een soort een rol. Zo dienen sommige soorten solitair gehuisvest te worden, terwijl andere in een sociale groep leven.

In zeven stappen is de volgende aanpak gehanteerd:

1. Screening van wet- en regelgeving met betrekking tot wildopvang.
2. Informatie inwinnen over de huidige en gewenste praktijk bij wildopvangcentra in Noord-Holland. Dit is gebeurd door per soortgroep twee opvangcentra te bezoeken.
 - a. Bezoeken twee centra voor amfibieën.
 - b. Bezoeken twee centra voor reptielen.
 - c. Bezoeken twee centra voor vogels.
 - d. Bezoeken twee centra voor zoogdieren.
3. Opstellen van de conceptformats.
4. Afstemmen van de formats met het Ministerie van LNV, deskundigen op het gebied van dierenwelzijn en/of diergedrag en de Raad voor Dieraangelegenheden (RDA).
5. Verwerken van commentaar op de formats en het opleveren van het eindconcept.
6. Bespreking eindconcept met het Ministerie van LNV en de Provincie Noord-Holland.
7. De afgeronde en opgeleverde voorliggende rapportage.

Ten slotte is een hoofdstuk opgenomen waarin het netwerk van deskundigen en deskundigheidsgebieden – die nodig zijn om een bijdrage te kunnen leveren aan de professionalisering van de opvang van wilde dieren – wordt weerspiegeld.

4 Screening van wet- en regelgeving met betrekking tot wildopvang

De geldende beleidsregels – geldend van 01-01-2017 tot en met heden – kwaliteit opvang diersoorten is een besluit van de Staatssecretaris van Economische Zaken van 16 november 2015, nr. DGAN-PDJNG 15151244, houdende vaststelling van beleidsregels over de kwaliteit van de opvang van beschermde inheemse diersoorten, beschermde uitheemse diersoorten en diersoorten die niet zijn opgenomen (beleidsregels kwaliteit opvang diersoorten). De integrale tekst van deze geldende beleidsregels (GB) wordt weergegeven in Bijlage 1 of zie <https://wetten.overheid.nl/BWBR0037263/2017-01-01>.

Op dit moment is er een revisie van deze beleidsregels gaande die veel overeenkomsten vertoont met de GB, maar op punten verschillen deze conceptbeleidsregels (CB). De provincie Noord-Holland heeft WENR voorzien van de CB (Versie van 17 november 2022, ontvangen door WENR op 26 januari 2023). In dit hoofdstuk zijn de GB en CB met elkaar vergeleken en dat levert een eerste programma van eisen op voor de verschillende twaalf formats. Onderstaand zijn per artikel de relevante onderdelen gescreend voor het format. Deze juridische teksten zijn over de twaalf formataspecten verdeeld en komen later terug in het betreffende format.

Een van de grote en opmerkelijke verschillen van de screening tussen de geldende en conceptbeleidsregels is het opvoeren van dieren aan dieren. In de GB mag dit nog wel, maar in de CB is dit verwijderd. Daarnaast zijn artikel 5 en artikel 11 nieuw in de conceptbeleidsregels.

Doel omschreven in GB: Het opvangcentrum heeft in ieder geval als doel:

- a. dieren behorend tot een niet van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoort of niet aangewezen diersoort, die door direct of indirect menselijk handelen of nalaten in Nederland terecht is gekomen op te vangen, of
 - b. dieren behorend tot een van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoort die door ziekte, verwonding, verwezing of door direct of indirect menselijk handelen of nalaten tijdelijk niet zelfstandig in de vrije natuur kunnen overleven, tijdelijk op te vangen, te verzorgen en te revalideren, en
 - c. dieren zo spoedig mogelijk naar de natuur te laten terugkeren.
2. De opvang is zodanig dat een dier zo veel mogelijk zijn soorteigen gedrag kan blijven vertonen.

Doel omschreven in CB: Het opvangcentrum heeft in ieder geval als doel dieren die door ziekte, verwonding, verwezing of door direct of indirect menselijk handelen of nalaten tijdelijk niet zelfstandig kunnen overleven op te vangen, te verzorgen, te revalideren en een passende structurele oplossing te bieden.

Naast bovenstaande beleidsregels is andere wetgeving (besluit en regelingen) gescreend op voor de formats relevante aspecten die voorkomen in de Wet dieren (hierna WD) het Besluit houders van dieren (beide geldend van 22-12-2022 t/m heden, geraadpleegd op 13-02-2023; hierna HD) en het Besluit diergeneeskundigen (geldend van 11-03-2022 t/m heden, geraadpleegd op 13-02-2023; hierna BD).
WD: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0030250/2022-12-22>
HD: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0035217/2022-12-22>
BD: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0035091/2022-03-11>

Regelingen/wetten:

[wetten.nl - Regeling - Regeling houders van dieren - BWBR0035248 \(overheid.nl\)](https://wetten.nl/Regeling-Regeling%20houders%20van%20dieren-BWBR0035248)
[wetten.nl - Regeling - Regeling handhaving en overige zaken Wet dieren - BWBR0032523 \(overheid.nl\)](https://wetten.nl/Regeling-Regeling%20handhaving%20en%20overige%20zaken%20Wet%20dieren-BWBR0032523)
[wetten.nl - Regeling - Regeling diergeneeskundigen - BWBR0035238 \(overheid.nl\)](https://wetten.nl/Regeling-Regeling%20diergeneeskundigen-BWBR0035238)
<https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR621222/4> (Beleidsregel natuurbescherming Noord-Holland i.r.t. exoten)
<https://wetten.overheid.nl/BWBR0037552/2021-07-01> (Wet natuurbescherming i.r.t. exotenbeleid)
<https://wetten.overheid.nl/BWBR0040911/2018-05-17> (Beleidsregel kwaliteit opvang invasieve uitheemse diersoorten)

1. HUISVESTING (GB: artikel 4b, 4o. CB: 4e, 4m)

GB: artikel 2.2. De opvang is zodanig dat een dier zo veel mogelijk zijn soorteigen gedrag kan blijven vertonen.

GB: artikel 3.2. Met de opgevangen dieren vinden in het opvangcentrum geen commerciële activiteiten plaats, waaronder zijn begrepen het tentoonstellen van opgevangen dieren voor zover dit in tegenspraak is met de doelstellingen, bedoeld in artikel 2, het verkopen, verhuren, verhandelen of uitlenen van opgevangen dieren.

GB: artikel 3.4. Indien in het opvangcentrum andere dieren dan uit de vrije natuur afkomstige dieren van van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoorten aanwezig zijn, wordt de huisvesting van de eerstgenoemde dieren strikt gescheiden gehouden van de andere dieren in de faciliteiten van het opvangcentrum.

GB: artikel 10.2. De beschrijving, bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel b, bevat een op de soort toegespitste omschrijving van hetgeen als een geschikt verblijf wordt gezien. Daarbij wordt in ieder geval rekening gehouden met:

- a. het soorteigen gedrag van de diersoorten,
- b. de bewegingsvrijheid van de dieren,
- c. de (sociale) levenswijze van de dieren, rekening houdend met de mogelijkheden van het individuele dier,
- d. de behoefte van het individuele dier in de verschillende fasen van het proces tot herstel wanneer het gaat om een lichamelijk of psychisch ziek of gewond dier.

CB: artikel 9.1 Rekening gehouden met:

- a. het soorteigen gedrag van de diersoorten;
- b. de (sociale) levenswijze van de dieren, rekening houdend met de mogelijkheden van het individuele dier; en
- c. de behoefte van het individuele dier in de verschillende fasen van het proces tot herstel wanneer het gaat om een verweesd, lichamelijk, psychisch ziek of gewond dier.

GB: artikel 12:

- a. de eis dat opgevangen dieren die een roofdier-prooirelatie hebben, elkaar niet kunnen waarnemen, en
- b. in afwijking van a geldt dat voor vogels met een roofdier-prooidierrelatie uitsluiten van visueel contact voldoende is.

CB: artikel 10:

2. De huisvesting is zodanig dat dieren die een roofdier-prooirelatie hebben, elkaar niet kunnen waarnemen.
3. In afwijking van het tweede lid is het uitsluiten van visueel contact bij vogels die een roofdier-prooirelatie hebben voldoende.
4. De huisvesting van dieren van van nature in Nederland levende beschermde soorten wordt strikt gescheiden van de huisvesting van de andere dieren in de faciliteiten van het opvangcentrum.

GB: artikel 29:

1. Een dier mag bij een particulier ondergebracht worden indien:
 - a. de particulier beschikt over de noodzakelijke ontheffingen,
 - b. het dier tot een diersoort behoort die geschikt is om in een particuliere situatie te houden,
 - c. het welzijn van het dier dit toelaat,
 - d. de particuliere houder een geschikt verblijf en expertise heeft om dit dier te houden,
 - e. het dier in principe gedurende zijn hele leven bij de particuliere houder kan blijven, en
 - f. het verblijf waar het dier wordt ondergebracht voldoet aan de in artikel 10, tweede lid, gestelde voorwaarden.
2. Gedurende het hele leven van het dier blijft het opvangcentrum de eigenaar van het dier.
3. Indien de particuliere houder niet meer voor het dier kan zorgen, wordt het dier teruggebracht naar de eigenaar.
4. Het dier mag niet door de particulier worden verkocht, verhuurd, tentoongesteld, al dan niet tijdelijk

uitgeleend of gebruikt worden bij evenementen.

5. Het opvangcentrum stelt een contract op waarin wordt opgenomen dat:

- a. het genoemde in het eerste tot en met het vierde lid deel uitmaakt van het contract,
- b. het niet is toegestaan met het dier te fokken, en
- c. bij overlijden van het dier de particulier dit meldt aan het opvangcentrum.

6. Het onderbrengen bij particulieren is niet toegestaan indien het een dier betreft behorende tot:

- a. van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoort afkomstig uit de vrije natuur,
- b. niet van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoort afkomstig uit de vrije natuur, of
- c. niet aangewezen diersoorten die niet vallen onder het overgangsbeleid zoals beschreven in artikel 2.3 en bijlage 2, onderdeel a, van de Regeling houders van dieren.

Opmerking auteurs: het bovenstaande artikel 29 wordt verwoord in de GB en zien de auteurs niet terug in de CB. Indien de CB worden aangenomen, wat gebeurt er dan bijvoorbeeld met deze punten? Ter illustratie: wat te doen met punt 1 versus 6a en 6b? Is er een uitsterfbeleid met betrekking tot ontheffingen? Volgt er overgangsrecht?

GB: artikel 36:

1. Het opvangcentrum kan bezoekers toelaten, mits de bezoekers het herstel van zieke en gewonden dieren en de structurele oplossingen voor de opgevangen dieren niet belemmeren of vertragen, zodat voldaan wordt aan de doelstelling, bedoeld in artikel 2.
2. Het beleid, bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel o, beschrijft maatregelen die het gestelde in het eerste lid waarborgen, waarbij ten minste wordt ingegaan op de volgende punten:
 - a. de ruimte waar bezoekers niet mogen komen,
 - b. fysiek contact tussen bezoekers en opgevangen dieren,
 - c. de mogelijkheid van afzondering van dieren buiten het zicht van de bezoekers,
 - d. de veiligheid van bezoekers.

CB: artikel 25:

1. Het opvangcentrum kan bezoekers toelaten, mits de bezoekers het herstel van zieke en gewonde dieren en de structurele oplossingen voor de opgevangen dieren niet belemmeren of vertragen en het bezoek het doel, bedoeld in artikel 2, niet belemmert.
2. Het beleid, bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel m, bevat een beschrijving van maatregelen die het gestelde in het eerste lid waarborgen, waarbij ten minste wordt ingegaan op de volgende onderdelen:
 - a. de ruimte waar bezoekers niet mogen komen;
 - b. fysiek contact tussen bezoekers en opgevangen dieren;
 - c. de mogelijkheid van afzondering van dieren buiten het zicht van bezoekers; en
 - d. de veiligheid van bezoekers.

2. VERZORGING (GB: artikel 4b, 4l, 4n, 4p. CB: 4c, 4d. CB: 4j, 4p)

GB: artikel 19:

1. De gezondheid, algehele conditie, voedselopname en ontlasting van alle dieren worden dagelijks gecontroleerd door een van de vaste medewerkers van het opvangcentrum.
2. De bevindingen worden door hen vastgelegd in een logboek als bedoeld in artikel 38 en, in het geval dat een medische behandeling wordt gestart, ook in de administratie, bedoeld in artikel 37.
3. Dieren waarbij tijdens de dagelijkse inspectie, bedoeld in het eerste lid, afwijkingen worden geconstateerd, worden door de medewerkers van het opvangcentrum gemeld bij de beheerder, bedoeld in artikel 33, eerste lid.
4. Indien noodzakelijk, schakelt de beheerder een dierenarts in.

CB: artikel 16:

1. De gezondheid, algehele conditie, voedselopname en ontlasting van alle dieren worden dagelijks gecontroleerd en bij geconstateerde afwijkingen bijgehouden door een medewerker van het opvangcentrum.
2. De geconstateerde afwijkingen worden door de medewerker vastgelegd in het logboek, bedoeld in artikel 27, en, in geval een medische behandeling wordt gestart, ook in het register, bedoeld in artikel 26.

-
3. Dieren waarbij tijdens de dagelijkse inspectie, bedoeld in het eerste lid, afwijkingen worden geconstateerd, worden door een medewerker van het opvangcentrum gemeld bij een vakbekwame dierverzorgder.
 4. Indien noodzakelijk wordt door een vakbekwame dierverzorgder contact opgenomen met een dierenarts.

GB: artikel 34:

1. Het opvangcentrum beschikt ten minste over één vaste, al dan niet vrijwillige, vakbekwame dierverzorgder.
2. De persoon, bedoeld in het eerste lid, kan tevens de beheerder, bedoeld in artikel 33, eerste lid, zijn.
3. De persoon, bedoeld in het eerste lid, is in ieder geval vakbekwaam als hij voldoet aan de in artikel 3.11 van het Besluit houders van dieren gestelde eisen, met dien verstande dat indien geen deelkwalificatie beschikbaar is voor de betreffende soort, volstaan kan worden met de deelkwalificaties die wel van toepassing kunnen zijn op de op te vangen soort.
4. De persoon, bedoeld in het eerste lid, is vakbekwaam met betrekking tot
 - niet als gezelschapsdier gehouden dieren van van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoorten, en
 - niet als gezelschapsdier gehouden dieren van niet van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoorten,
 - als hij kan aantonen dat hij ten minste de afgelopen drie jaar ervaring heeft opgedaan in het huisvesten en verzorgen van de specifieke categorie van dieren waarvoor de aanvrager ontheffing aanvraagt, en hij daartoe minimaal twee positieve referenties van deskundig te achten personen kan overleggen.
5. In het beleid, bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel I, wordt ingegaan op:
 - a. het aantal verzorgende medewerkers in relatie tot het aantal te verzorgen dieren,
 - b. de vereiste intensiteit, de aanwezigheid van ondersteunende medewerkers en overleg tussen medewerkers, en
 - c. de taken, tijdsbesteding, verantwoordelijkheden en bevoegdheden, positie, eventuele vergoedingen en opleidingsmogelijkheden voor vrijwillige en betaalde medewerkers.

CB: artikel 8:

1. Het opvangcentrum beschikt ten minste over één vaste vakbekwame dierverzorgder.
2. De dierverzorgder, bedoeld in het eerste lid, is vakbekwaam indien:
 - a. deze, ingeval in de opvanginrichting gezelschapsdieren worden opgevangen, voldoet aan de in artikel 3.11 van het Besluit houders van dieren gestelde eisen;
 - b. deze, ingeval in de opvanginrichting niet als gezelschapsdier gehouden dieren worden opgevangen, beschikt over:
 - 1°. een bewijs van vakbekwaamheid als bedoeld in de aanhef van het tweede lid in samenhang met onderdeel a met dien verstande dat het bewijs van vakbekwaamheid van toepassing is op de specifieke categorie van dieren waarvoor de aanvrager ontheffing aanvraagt; of
 - 2°. minstens drie jaar ervaring als vrijwilliger of stagiaire in een opvanginrichting waar de specifieke categorie van dieren werd gehouden waarvoor het opvangcentrum ontheffing aanvraagt.
3. De dierverzorgder, bedoeld in het eerste lid, kan tevens de beheerder zijn.
4. Het beleid, bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel d, bevat een beschrijving van het aantal vakbekwame dierverzorgers in relatie tot het aantal te verzorgen dieren.

GB: artikel 37:

1. Artikel 4.9 Besluit houders van dieren is van overeenkomstige toepassing op een opvangcentrum van dieren.
2. Indien dieren als één groep van dezelfde soort en van vergelijkbare leeftijd aangeboden worden, kunnen deze als groep, onder vermelding van het aantal, worden opgenomen.
3. In het register worden voor elk opgevangen dier de volgende gegevens opgenomen, voor zover relevant:
 - a. indien bekend de vindplaats van het dier en persoonsgegevens van de vinder of de gegevens van de eigenaar die afstand doet van zijn dier,
 - b. datum van binnenkomst,
 - c. reden van aanbieden,
 - d. eerste beoordeling als bedoeld in artikel 18,
 - e. veterinaire verslaglegging, inclusief data van behandelingen,
 - f. de verwachte behandelingsduur in geval van zieke of gewonde dieren,

-
- g. indien de verwachte behandelingsduur wordt overschreden, de reden van overschrijding, en
 - h. de definitief gekozen structurele oplossing voor het dier.
4. In de veterinaire verslaglegging, bedoeld in het derde lid, onderdeel e, worden de volgende gegevens genoteerd:
 - a. behandelend dierenarts,
 - b. gegevens van het lichamelijk onderzoek en de diagnose,
 - c. verkregen medicatie met behandelingsfrequentie en dosering,
 - d. datum en beschrijving van vaccinaties en andere handelingen die uitgevoerd zijn ter vaststelling, behandeling of preventie van bepaalde ziekten met een (eventuele) datum waarop de handeling herhaald moet worden, en
 - e. eventueel datum, uitvoerder en resultaten van een post-mortemonderzoek.
 5. De administratie en hoe deze ingevuld en gebruikt wordt, wordt beschreven in het beleid, bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel p.
 6. De administratie is altijd door alle aanwezige medewerkers in te zien.

CB: artikel 26:

1. Artikel 4.9 van het Besluit houders van dieren is van overeenkomstige toepassing op een opvangcentrum.
2. Indien dieren als één groep van dezelfde soort en van vergelijkbare leeftijd aangeboden worden, kunnen deze als groep onder vermelding van het aantal dieren, worden opgenomen in het register.
3. In het register worden, in aanvulling op het eerste lid, voor elk opgevangen dier de volgende gegevens opgenomen:
 - a. indien bekend de vindplaats van het dier;
 - b. reden van aanbieden;
 - c. eerste beoordeling als bedoeld in artikel 15, tweede lid, onderdelen b en c;
 - d. veterinaire verslaglegging van de dierenarts, inclusief data van behandelingen en behandelingsduur;
 - e. indien de verwachte behandelingsduur wordt overschreden, de reden van overschrijding; en
 - f. de gekozen structurele oplossing voor het dier.
4. In de veterinaire verslaglegging, bedoeld in het derde lid, onderdeel d, worden de volgende gegevens genoteerd:
 - a. de behandelend dierenarts;
 - b. gegevens van het lichamelijk onderzoek en de (waarschijnlijkheids)diagnose;
 - c. toegediende medicatie met behandelingsfrequentie en dosering;
 - d. datum en beschrijving van vaccinaties en andere handelingen die uitgevoerd zijn ter vaststelling, behandeling of preventie van bepaalde ziekten met een (eventuele) datum waarop de handeling herhaald moet worden; en
 - e. eventueel datum, uitvoerder en resultaten van een post-mortemonderzoek.
5. De administratie en hoe deze ingevuld en gebruikt wordt, wordt beschreven in het beleid, bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel n.
6. De administratie is altijd door alle aanwezige medewerkers in te zien.
7. Indien een opvangcentrum over meerdere opvanginrichtingen beschikt, wordt per opvanginrichting een apart register bijgehouden.

GB: artikel 38:

1. Het opvangcentrum houdt een logboek bij waarin dagelijks de gezondheidscontrole van alle dieren en eventuele andere bevindingen worden vastgelegd.
2. Het logboek, bedoeld in het eerste lid, kan als aanvulling worden opgenomen in het register, bedoeld in artikel 37.

CB: artikel 27:

1. Het opvangcentrum houdt een logboek bij van de geconstateerde afwijkingen bij het dier en eventuele andere bevindingen.
2. Het logboek, bedoeld in het eerste lid, kan als aanvulling worden opgenomen in het register, bedoeld in artikel 26.

CB: artikel 5:

Als onderdeel van het beleid, bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel a, stelt het bestuur van het opvangcentrum het volgende vast:

- a. welke diersoort, diersoorten of diercategorieën opgevangen worden;
- b. de werkwijze van opvang, opname en acceptatie van aangeboden dieren en
- c. de werkwijze met betrekking tot dieren die permanent worden opgevangen.

3. ONTSNAPPING (GB: artikel 4c. CB: 4f)

GB: artikel 9.3: Een opvanginrichting beschikt over een noodplan met betrekking tot de ontsnapping van dieren.

CB: artikel 11:

Het beleid omtrent het voorkomen van en het handelen na ontsnapping bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel f, bevat een beschrijving hoe ontsnapping van dieren kan worden voorkomen alsmede een beschrijving hoe moet worden gehandeld na een ontsnapping van dieren die niet van nature in Nederland voorkomen en zwaargewonde dieren.

4. VOEDING (GB: artikel 4d. CB: 4g)

GB: artikel 2.2: De opvang is zodanig dat een dier zo veel mogelijk zijn soorteigen gedrag kan blijven vertonen.

GB: artikel 13:

- 1.a. de natuurlijke voedingsbehoefte van de diersoorten en hoe deze zich verhoudt tot de aangeboden voedingsstoffen,
- 1.b. afstemming van de wijze van frequentie van voedselaanbieding aan het natuurlijke gedrag van de diersoorten en die past bij het ontwikkelingsstadium van het dier,
- 1.c. afstemming van de wijze van het aanbieden van water aan het natuurlijke gedrag van de diersoort, en
- 1.d. het gebruik van levend voer, indien dit voor de verzorging van de betreffende diersoort noodzakelijk is.
2. Opgevangen dieren worden niet als voer voor andere dieren gebruikt.
3. De voedingsmiddelen die nodig zijn voor de bereiding van het dieet van de opgevangen dieren zijn kwalitatief goed en worden onder hygiënische omstandigheden opgeslagen.

CB: artikel 12:

1. Daarbij wordt rekening gehouden met:
 - a. de natuurlijke voedingsbehoefte van de diersoorten en hoe deze zich verhoudt tot de aangeboden voedingsstoffen;
 - b. een voor dat dier toereikende hoeveelheid gezond en voor de soort en leeftijd geschikt voer op een wijze die past bij het ontwikkelingsstadium van het dier;
 - c. afstemming van de wijze van het aanbieden van water aan het natuurlijke gedrag van de diersoort.
2. De voedingsmiddelen die nodig zijn voor de bereiding van het dieet van de opgevangen dieren, zijn kwalitatief goed en worden onder hygiënische omstandigheden opgeslagen.

5. HYGIËNE (GB: artikel 4e. CB: 4h)

GB: artikel 14:

1. De handelwijze, bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel e, bevat instructies over het schoonmaken van de verblijven van de dieren.
2. In de handelwijze, bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel e, komt in ieder geval het volgende aan de orde:
 - a. hoe gehandeld wordt als een verblijf leegkomt,
 - b. hoe omgegaan wordt met het voorkomen van verspreiding van smetstoffen tussen de afzonderlijke ruimten,
 - c. hoe gehandeld wordt als een besmettelijke ziekte is geconstateerd bij een ziek of overleden dier,

-
- d. hoe om te gaan met de bestrijding van ongedierte,
 - e. hoe de medewerkers of bezoekers van een opvangcentrum zich aan hygiëne bepalingen houden.

CB: artikel 13

1. Het beleid, bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel h, bevat instructies over het schoonmaken van de verblijven van de dieren.
2. In aanvulling op het eerste lid bevat het beleid een beschrijving van hoe:
 - a. gehandeld wordt als een verblijf leegkomt;
 - b. omgegaan wordt met de preventie van verspreiding van smetstoffen tussen de afzonderlijke ruimten;
 - c. omgegaan wordt met de bestrijding van ongedierte; en
 - d. de medewerkers of bezoekers van een opvangcentrum zich aan de hygiënevoorschriften kunnen houden.

6. ZOÖNOSE (GB: artikel 4f)

GB: artikel 15:

1. In de handelwijze, bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel f, staat beschreven welke zoönosen kunnen voorkomen bij de diersoort vermeld in artikel 7, eerste lid, in het opvangcentrum
2. Hierbij dient ten minste opgenomen te zijn:
 - a. een beschrijving van de zoönosen,
 - b. hoe deze herkend, vastgesteld of uitgesloten kunnen worden,
 - c. welke maatregelen getroffen worden als een zoönose geconstateerd wordt,
 - d. welke maatregelen een medewerker kan nemen om zich te beschermen tegen zoönosen.

GB: artikel 20:

1. Het opvangcentrum let op verschijnselen die kunnen wijzen op een besmetting met een aangifteplichtige dierziekte.
2. Het opvangcentrum geeft bij de verschijnselen, bedoeld in het eerste lid, terstond kennis aan een ambtenaar als bedoeld in 114, tweede lid, Gezondheids- en welzijnswet voor dieren conform artikel 19 van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren.

CB: artikel 17:

1. Het opvangcentrum let op verschijnselen bij dieren die kunnen wijzen op een besmetting met dierziekten, zoönosen of ziekteverwekkers dan wel op andere ziekteverschijnselen als bedoeld in artikel 2.12 van de Wet dieren.
2. Het opvangcentrum geeft bij de verschijnselen, bedoeld in het eerste lid, terstond kennis aan een op grond van artikel 8.1, eerste lid, van de Wet dieren aangewezen toezichthouder.

7. GEBOORTEBEPERKING (GB: artikel 4g. CB: 4i)

GB: artikel 16:

1. Het opvangcentrum past het in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel g, beschreven beleid toe om zwangerschappen te voorkomen.
2. Het onder het eerste lid gestelde gebod is niet van toepassing indien het dier ingezet wordt voor het onder artikel 22, tweede lid, onderdeel c, genoemd internationaal fokprogramma.
3. Het opvangcentrum houdt een administratie in het register, bedoeld in artikel 37, bij van geboortes die ondanks de genomen maatregelen toch hebben plaatsgevonden.

CB: artikel 14:

Het beleid, bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel i, bevat:

- a. de maatregelen die per diersoort, diersoorten of diercategorie mogelijk zijn om dracht en voortplanting te voorkomen;
- b. een beschrijving van welke maatregelen als bedoeld in onderdeel a in welke situatie kunnen worden toegepast.

8. VETERINAIRE ZORG (GB: artikel 4h)

GB: artikel 11:

2. Diergeneesmiddelen worden bewaard in een speciaal daarvoor bestemde en afsluitbare bewaarmogelijkheid.

GB: artikel 17:

1a. op welke wijze de toegang tot veterinaire zorg is verzekerd,

1b. hoe het onderzoek, bedoeld in artikel 18, van binnengebrachte dieren plaatsvindt.

2. Het opvangcentrum streeft ernaar de veterinaire zorg van de opgevangen dieren zo veel mogelijk bij één vaste dierenarts te laten berusten.

CB: artikel 15:

1. Als onderdeel van het beleid, bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel j, legt het bestuur vast met welke dierenartsenpraktijk(en) het opvangcentrum een vaste samenwerking heeft.

2. De beheerder stelt samen met de dierenartsenpraktijk(en), bedoeld in het eerste lid, de volgende zaken in een werkprotocol vast:

a. de wijze waarop de toegang tot veterinaire zorg is verzekerd;

b. welke vakbekwame diervorzorger de eerste beoordeling uitvoert van het op te vangen dier;

c. een beschrijving van de algemene punten van het onderzoek waarmee de mentale en fysieke gezondheidsstatus van een binnengebracht dier wordt beoordeeld en vastgesteld;

d. wanneer een dierenarts moet worden ingeschakeld; en

e. welke aandoeningen op welke wijze door een vakbekwame diervorzorger kunnen en mogen worden behandeld.

3. Het bestuur spreekt met de dierenartsenpraktijk, bedoeld in het eerste lid, af dat een dierenarts van de praktijk minimaal eenmaal per jaar het opvangcentrum bezoekt, waarbij het werkprotocol wordt geëvalueerd en inzicht wordt verschaft in het register, bedoeld in artikel 26, en het logboek, bedoeld in artikel 27.

4. Indien van toepassing worden diergeneesmiddelen bewaard in een speciaal daarvoor bestemde en afsluitbare bewaarmogelijkheid.

GB: artikel 18:

1. Een daarvoor aangewezen vakbekwaam persoon beoordeelt ieder binnengebracht dier en stelt vast of onderzoek door een dierenarts noodzakelijk is.

2. Indien het in het eerste lid genoemde dier verwond, getraumatiseerd of verveesd is, wordt contact opgenomen met een dierenarts en, indien noodzakelijk, met een op de soort toegespitste gedragsdeskundige.

3. De beoordeling vindt onmiddellijk plaats aan de hand van het afwegingskader, genoemd in artikel 30, waarbij inzicht wordt gegeven in de structurele oplossing voor het dier.

4. Van het genoemde in het eerste, tweede en derde lid wordt door een medewerker schriftelijk verslag gedaan in het register en het logboek, bedoeld in de artikelen 37 en 38.

GB: artikel 37:

4. In de veterinaire verslaglegging, bedoeld in het derde lid, onderdeel e, worden de volgende gegevens genoteerd:

a. behandelend dierenarts,

b. gegevens van het lichamelijk onderzoek en de diagnose,

c. verkregen medicatie met behandelingsfrequentie en dosering,

d. datum en beschrijving van vaccinaties en andere handelingen die uitgevoerd zijn ter vaststelling, behandeling of preventie van bepaalde ziekten met een (eventuele) datum waarop de handeling herhaald moet worden, en

e. eventueel datum, uitvoerder en resultaten van een post-mortemonderzoek.

CB: artikel 26:

4. In de veterinaire verslaglegging, bedoeld in het derde lid, onderdeel d, worden de volgende gegevens genoteerd:

a. de behandelend dierenarts;

-
- b. gegevens van het lichamelijk onderzoek en de (waarschijnlijkheids)diagnose;
 - c. toegediende medicatie met behandelingsfrequentie en dosering;
 - d. datum en beschrijving van vaccinaties en andere handelingen die uitgevoerd zijn ter vaststelling, behandeling of preventie van bepaalde ziekten met een (eventuele) datum waarop de handeling herhaald moet worden; en
 - e. eventueel datum, uitvoerder en resultaten van een post-mortemonderzoek.

9. TERUGZETTEN IN DE NATUUR (GB: artikel 4i, 4j. CB: 4k)

GB: artikel 2.1.c: Dieren zo spoedig mogelijk naar de natuur te laten terugkeren.

CB: artikel 2: '...te revalideren en een passende structurele oplossing te bieden'.

GB: artikel 3.3: Het opvangcentrum rondt het opvangproces af van de aan zijn zorgen toevertrouwde dieren met inachtneming van de, voor elke soortgroep apart vastgestelde, maximale duur in het opvangcentrum.

CB: artikel 3: Met de opgevangen dieren vinden in het opvangcentrum geen commerciële activiteiten plaats, waaronder zijn begrepen het tentoonstellen, verkopen, verhuren, verhandelen en uitlenen van opgevangen dieren, of het gebruiken van opgevangen dieren bij evenementen.

CB: artikel 9.2: In aanvulling op het eerste lid bevat het beleid ingeval het dieren betreft van soorten die van nature in Nederland voorkomen de criteria:

- a. voor de locatie van het uitwenverblijf;
- b. voor de constructie en inrichting voor het gebruik van het uitwenverblijf;
- c. op basis waarvan bepaald wordt of een dier in een uitwenverblijf geplaatst wordt.

GB: artikel 21:

1. De in artikel 3, derde lid, bedoelde maximale duur is voor:

- a. vogels en overige zoogdieren: twaalf maanden,
- b. marterachtigen en vossen: negen maanden,
- c. zeezoogdieren, hoefdieren, wilde zwijnen en herpetofauna: zes maanden.

2. Indien een dier langer dan de maximale duur in het opvangcentrum verblijft, wordt een met argumenten onderbouwd behandelplan opgenomen in het register, bedoeld in artikel 37, inclusief een verwachte datum van loslaten (indien van toepassing).

CB: artikel 18:

1. Het opvangcentrum rondt het opvangproces af van de aan zijn zorgen toevertrouwde dieren met inachtneming van de maximale duur in het opvangcentrum, bedoeld in het tweede lid.

2. De in het eerste lid bedoelde maximale duur bedraagt voor:

- a. vogels en zoogdieren, niet zijnde de onder b en c genoemde zoogdieren: twaalf maanden;
- b. marterachtigen en vossen: negen maanden;
- c. zeezoogdieren, hoefdieren, wilde zwijnen en herpetofauna: zes maanden.

3. Indien een dier langer dan de maximale duur in het opvangcentrum verblijft, worden in overleg met de dierenarts:

- a. de structurele oplossingen, bedoeld in artikel 19, voor dat specifieke dier heroverwogen; en
- b. een onderbouwd plan, waarmee toegewerkt wordt naar een structurele oplossing, opgesteld dat wordt opgenomen in het register, bedoeld in artikel 26.

GB: artikel 22:

1. Het opvangcentrum vindt zo spoedig mogelijk een structurele oplossing voor het opgevangen dier.

2. Onder structurele oplossingen wordt het volgende verstaan:

- a. het dier in vrijheid stellen in het land van oorsprong, indien sprake is van een uit de vrije natuur gehaalde, niet van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoort,
- b. het dier in vrijheid stellen in Nederland, indien sprake is van opvang van een uit de vrije natuur afkomstig van een van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoort,
- c. het dier inzetten voor een internationaal fokprogramma,

-
- d. het dier inzetten in een instelling voor educatieve doeleinden,
 - e. het dier inzetten voor wetenschap bij een erkende instelling,
 - f. het dier inzetten voor het herstel van opgevangen soortgenoten,
 - g. het dier levenslang onder de juiste omstandigheden in opvang houden, en
 - h. het doden van het dier.

CB: artikel 19:

1. Het opvangcentrum vindt zo spoedig mogelijk een structurele oplossing voor het opgevangen dier, waarbij het dierenwelzijn van het desbetreffende dier van doorslaggevend belang is.
2. Als onderdeel van het beleid, bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel k, stelt het bestuur van het opvangcentrum in samenwerking met de dierenarts een afwegingskader vast met betrekking tot de keuze voor een structurele oplossing.
3. Onder structurele oplossingen wordt het volgende verstaan:
 - a. het dier middels uitzetten in vrijheid stellen:
 - 1°. in het land van oorsprong, indien sprake is van een uit de vrije natuur gehaald dier van een niet van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoort; of
 - 2°. in Nederland, indien sprake is van een uit de vrije natuur afkomstig dier van een van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoort;
 - b. het dier herplaatsen naar een hiervoor geschikte opvanglocatie in binnen- of buitenland;
 - c. het dier inzetten voor het herstel van opgevangen soortgenoten;
 - d. het dier levenslang onder de juiste omstandigheden in opvang houden;
 - e. het doden van het dier, overeenkomstig paragraaf 1.3 van het Besluit houders van dieren.

GB: artikel 23:

1. Indien mogelijk wordt een dier van een van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoort op de plaats waar het is aangetroffen behandeld en direct losgelaten.
2. Het in vrijheid stellen van dieren gebeurt alleen op een plek waar de soort al van nature voorkomt.
3. Het in vrijheid stellen vindt plaats op de vindplaats of, indien dit niet mogelijk is, in een geschikte natuurlijke habitat nabij de vindplaats.
4. In het beleid, bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel j, komen ten minste de volgende onderwerpen aan de orde:
 - a. criteria op basis waarvan besloten wordt of een dier voldoende hersteld is om in vrijheid gesteld te worden,
 - b. criteria op basis waarvan bepaald wordt waar een dier in vrijheid wordt gesteld,
 - c. criteria op basis waarvan bepaald wordt wanneer een dier in vrijheid wordt gesteld. Hierbij wordt rekening gehouden met een voor de diersoort geschikte tijd, bijvoorbeeld in verband met winterslaap, rui, of vogeltrek, territoriaal gedrag, en
 - d. criteria op basis waarvan besloten kan worden dat het dier kan overleven in de vrije natuur.
5. De beheerder, bedoeld in artikel 33, is bevoegd te besluiten over het al dan niet in vrijheid stellen van dieren.

GB: artikel 25:

1. Als onderdeel van het in vrijheid stellen van herstelde dieren kan het opvangcentrum gebruikmaken van één of enkele uitwenverblijven die buiten de opvanginrichting of opvanginrichtingen liggen.
2. Het opvangcentrum zorgt ervoor dat:
 - a. het uitwenverblijf zich bevindt in de natuurlijke habitat van het dier, en
 - b. het uitwenverblijf voldoet aan de bepalingen van artikel 10.
3. Alleen dieren waarbij de verzorging bestaat uit het aanbieden van voedsel en water worden in uitwenverblijven geplaatst.
4. De verzorging in het uitwenverblijf wordt gegeven door medewerkers van het opvangcentrum.
5. De periode dat een dier in een gesloten uitwenverblijf is gehuisvest, valt binnen de maximale duur van de opvang, genoemd in artikel 21, tweede lid.
6. De criteria en procedures voor de locatie, constructie en inrichting van het gebruik van het uitwenverblijf en de criteria op basis waarvan bepaald wordt of een dier in een uitwenverblijf geplaatst wordt, maken onderdeel uit van het beleid, bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel j.

7. In het register, bedoeld in artikel 37, wordt bijgehouden welke dieren in welk uitwenverblijf gehuisvest zijn.

GB: artikel 26:

1. Een dier kan ingezet worden voor een internationaal fokprogramma als:
 - a. de diersoort bedreigd is, en
 - b. de leeftijd en gezondheid van het dier dit toestaan.
2. Indien een dier gebruikt wordt voor een internationaal fokprogramma, kan het dier overgedragen worden of binnen het opvangcentrum blijven.

GB: artikel 28:

1. Het opvangen dier kan in het opvangcentrum blijven indien dit dier een belangrijke rol vervult in een of meer concrete gevallen van het herstel van opgevangen soortgenoten, die anders geen redelijke kans op succesvol herstel hebben.
2. De in het eerste lid genoemde opvang voor het herstel van soortgenoten kan alleen worden uitgevoerd zolang in redelijkheid mag worden aangenomen dat het dier in gevangenschap niet lijdt.

CB: artikel 21:

1. Het inzetten van een opgevangen dier voor herstel van opgevangen soortgenoten, bedoeld in artikel 19, derde lid, aanhef en onderdeel c, is toegestaan indien dit dier een belangrijke rol vervult in een of meer concrete gevallen van herstel van opgevangen soortgenoten, die anders geen redelijke kans op succesvol herstel hebben.
2. De in het eerste lid genoemde opvang voor het herstel van soortgenoten kan alleen worden uitgevoerd zolang in redelijkheid mag worden aangenomen dat het dier in gevangenschap niet lijdt.
3. Nadat het inzetten van het opgevangen dier voor herstel van opgevangen soortgenoten is afgerond, wordt opnieuw, met inachtneming van artikel 19, beoordeeld welke structurele oplossing voor het dier wordt toegepast.

GB: artikel 30:

Ieder opvangcentrum stelt een afwegingskader vast met betrekking tot de keuze voor een structurele oplossing voor een dier. In het afwegingskader dient bij de keuze rekening te worden gehouden met artikel 26 tot en met 31. Dit kader wordt vastgelegd in het beleid, bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel i.

10. EXOTENBELEID provincie Noord-Holland vs. opvang en i.r.t. terugzetten in de natuur

De beleidsregel van Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Holland van 6 september 2016 houdende regels omtrent natuur (Beleidsregel natuurbescherming Noord-Holland), geldend van 30-4-2021 tot heden (<https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR621222/4>) formuleert geen specifiek beleid omtrent exoten in de provincie Noord-Holland en sluit aan bij de Wet natuurbescherming (WNB), geldend van 01-07-2021 t/m heden, <https://wetten.overheid.nl/BWBR0037552/2021-07-01>.

WNB: artikel 3.19.

1. Onze Minister wijst soorten invasieve exoten aan die in het belang van de bescherming van de wilde flora, de wilde fauna of de instandhouding van natuurlijke habitats worden bestreden.
2. Gedeputeerde staten dragen er zorg voor dat in hun provincie het aantal invasieve exoten, bedoeld in het eerste lid, zo veel mogelijk wordt teruggebracht.

WNB: artikel 3.34

Het is verboden dieren of eieren van dieren uit te zetten.

WNB: artikel 3.39

Het is verboden invasieve exoten behorende tot bij algemene maatregel van bestuur aangewezen soorten of eieren van deze exoten te verhandelen of in bezit te hebben.

WNB: artikel 7.2

2. Onze Minister is bevoegd tot het opleggen van een last onder bestuursdwang in plaats van gedeputeerde staten ter handhaving van het bepaalde bij of krachtens:

d. artikel 3.34, eerste of vierde lid, voor zover de last betrekking heeft op het uitzetten, planten of zaaien van exoten.

Beleidsregel kwaliteit opvang invasieve uitheemse diersoorten (BID)

Geldend van 17-05-2018 t/m heden

<https://wetten.overheid.nl/BWBR0040911/2018-05-17>

Paragraaf 3. Huisvesting en verzorging

BID: artikel 9. Opvanginrichting

3. Een opvanginrichting beschikt over een surveillanceplan dat betrekking heeft op het voorkomen van ontsnapping van de aanwezige dieren en voorziet in, in voorkomend geval, het onverwijld informeren van het bestuur en de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.

4. Een opvanginrichting beschikt over een noodplan dat voorziet in het wegnemen van de oorzaak van ontsnapping van de aanwezige dieren, het vangen van dieren die ontsnapt zijn en passende herstelmaatregelen en voorziet in het, in voorkomend geval, onverwijld informeren van het bestuur en de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.

BID: artikel 16. Voorkomen voortplanting en melden geboortes

1. Het opvangcentrum past het in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel g, beschreven beleid toe om voortplanting te voorkomen.

2. Het opvangcentrum houdt een administratie in het register, bedoeld in artikel 29, bij van geboortes, met inbegrip van broedeieren, die ondanks de genomen maatregelen toch hebben plaatsgevonden.

3. Een geboorte van een nakomeling van een dier van een invasieve uitheemse soort wordt binnen drie dagen gemeld aan de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, ongeacht of het moederdier, al dan niet vergezeld van de nakomeling, verblijft bij het opvangcentrum of naar elders is doorgeplaatst.

BID: artikel 22. Onderbrengen bij particulieren

1. Een dier mag bij een particulier ondergebracht worden indien:

a. Het welzijn van het dier dit toelaat;

b. De particuliere houder een geschikt verblijf en expertise heeft om dit dier te houden;

c. Het dier in principe gedurende zijn hele leven bij de particuliere houder kan blijven;

d. Het verblijf waar het dier wordt ondergebracht, voldoet aan de in artikel 10, tweede lid, gestelde voorwaarden;

e. Het onmogelijk is dat het dier tijdens noodzakelijk vervoer kan ontsnappen;

f. Het dier permanent uniek is geïdentificeerd en geregistreerd zodat het opvangcentrum van herkomst is te achterhalen;

g. De particulier zich houdt aan de overige verboden van artikel 7, eerste lid, aanhef in samenhang met onderdelen a, c, e, f, g en h, van de Verordening uitheemse invasieve soorten; en

h. De particulier samenwerkt met het opvangcentrum en alle aanwijzingen van dit opvangcentrum direct nakomt.

2. Gedurende het hele leven van het dier blijft het opvangcentrum de eigenaar van het dier.

3. Indien de particuliere houder niet meer voor het dier kan zorgen, wordt het dier teruggebracht naar de eigenaar.

4. Het dier mag niet door de particulier worden verkocht, verhuurd, tentoongesteld, geruild, al dan niet tijdelijk uitgeleend, gebruikt bij evenementen of anderszins worden gebruikt.

5. Het opvangcentrum stelt een contract op waarin wordt opgenomen dat:

a. Het opvangcentrum eigenaar blijft van het betreffende dier;

b. Het genoemde in het eerste tot en met het vierde lid deel uitmaakt van het contract;

c. Het niet is toegestaan dat het dier zich voortplant;

d. Bij iedere afwijking van de afspraken, opgenomen in het contract, de particulier dit onverwijld meldt aan het opvangcentrum;

e. Bij overlijden van het dier de particulier dit meldt aan het opvangcentrum; en

f. De particulier zich houdt aan alle aanwijzingen die het opvangcentrum verstrekt met betrekking tot het betreffende dier en de huisvesting en verzorging ervan.

Paragraaf 4. Structurele oplossingen

BID: artikel 21. Structurele oplossingen

1. Het opvangcentrum vindt zo spoedig mogelijk een structurele oplossing voor het opgevangen dier.
2. Onder structurele oplossingen wordt het volgende verstaan:
 - a. Een dier inzetten voor wetenschap bij een instelling die daartoe een vergunning heeft als bedoeld in artikel 8 van de Verordening invasieve uitheemse soorten;
 - b. Een dier onderbrengen bij een instelling die daartoe een toelating heeft in het kader van artikel 9 van de Verordening invasieve uitheemse soorten;
 - c. Het dier in opvang houden; en
 - d. Het doden van het dier.

GB: artikel 22:

2. Onder structurele oplossingen wordt het volgende verstaan:
 - a. Het dier in vrijheid stellen in het land van oorsprong, indien sprake is van een uit de vrije natuur gehaalde niet van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoort.

CB: artikel 19.3 Onder structurele oplossingen wordt het volgende verstaan:

- a. Het dier middels uitzetten in vrijheid stellen:
 - 1°. In het land van oorsprong, indien sprake is van een uit de vrije natuur gehaald dier van een niet van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoort.

GB: artikel 24

1. Indien de oorspronkelijke biotoop van een dier van een niet van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoort of niet aangewezen diersoort is te achterhalen en een dier terug kan naar het land van oorsprong, wordt bij de afweging voor de keuze om het dier in vrijheid te stellen in ieder geval rekening gehouden met:
 - a. de bereidheid van het land van oorsprong om het dier op te nemen,
 - b. het welzijn van het dier,
 - c. de invloed van het dier op de bestaande populatie,
 - d. de beschikbare middelen,
 - e. de toepasselijke internationale afspraken,
 - f. de richtlijnen voor herintroducties van de International Union for the Conservation of Nature (IUCN).
2. De uitvoering van de terugplaatsing dient op zorgvuldige wijze te worden uitgevoerd.

CB: artikel 20:

Indien de oorspronkelijke biotoop van een dier van een niet van nature in Nederland voorkomende diersoort is te achterhalen, wordt bij de afweging voor de keuze om het dier middels uitzetten in vrijheid te stellen als bedoeld in artikel 19, derde lid, aanhef en onderdeel a, in ieder geval rekening gehouden met:

- a. de bereidheid van het land van oorsprong om het dier op te nemen;
- b. de invloed van het dier op de bestaande populatie;
- c. de kosten voor het opvangcentrum;
- d. de toepasselijke internationale afspraken; en
- e. de richtlijnen voor herintroducties van de International Union for the Conservation of Nature (IUCN).

11. DODEN (GB: artikel 4k. CB: 4l)

GB: artikel 31:

1. Een dier wordt gedood overeenkomstig paragraaf 1.3 van het Besluit houders van dieren, indien voor het dier geen andere structurele oplossing kan worden gevonden.
2. Het dier wordt na verdoving door een bekwaam en daartoe bevoegd persoon gedood.
3. De beheerder, bedoeld in artikel 33, eerste lid, en de dierenarts stellen een handelwijze vast als bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel k, voor het doden van opgevangen dieren.

4. Een besluit om een dier te doden, is altijd gebaseerd op het door het bestuur vastgestelde beleid en wordt in overleg met de dierenarts of de persoon, bedoeld in artikel 34, eerste lid, genomen.

CB: artikel 22:

De beheerder en de dierenarts stellen per opgevangen diersoort of diercategorie de werkwijze, bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel I, vast voor het doden van opgevangen dieren, in overeenstemming met paragraaf 1.3 van het Besluit houders van dieren.

12. VEILIGHEID (GB: artikel 4m)

GB: artikel 12:

- a. de eis dat opgevangen dieren die een roofdier-prooierelatie hebben, elkaar niet kunnen waarnemen, en
- b. in afwijking van a geldt dat voor vogels met een roofdier-prooierelatie uitsluiten van visueel contact voldoende is.

CB: artikel 10:

2. De huisvesting is zodanig dat dieren die een roofdier-prooierelatie hebben elkaar niet kunnen waarnemen.
3. In afwijking van het tweede lid is het uitsluiten van visueel contact bij vogels die een roofdier-prooierelatie hebben voldoende.
4. De huisvesting van dieren van van nature in Nederland levende beschermde soorten wordt strikt gescheiden van de huisvesting van de andere dieren in de faciliteiten van het opvangcentrum.

GB: artikel 13.2: opgevangen dieren worden niet als voer voor andere dieren gebruikt.

GB: artikel 15.2.d: welke maatregelen een medewerker kan nemen om zich te beschermen tegen zoönosen.

GB: artikel 32:

1. Indien een dier komt te overlijden, wordt de doodsoorzaak door een dierenarts vastgesteld.
3. Een overleden dier als bedoeld in het eerste lid waar de doodsoorzaak niet van bekend is en waar de bepaling van de oorzaak van belang kan zijn voor het opsporen van vergiftigingen, of een dier dat is gestorven aan een onnatuurlijke doodsoorzaak, wordt uitsluitend aangeboden aan opsporingsambtenaren van de politie, de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit van het Ministerie van Economische Zaken of andere bevoegde instanties.

CB: artikel 23:

1. Indien een dier overlijdt en er sprake is van een verdenking van een meldingsplichtige dierziekte als bedoeld in artikel 2.12 van de Wet dieren wordt de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit hiervan op de hoogte gesteld.
2. Een overleden dier als bedoeld in het eerste lid, waar de doodsoorzaak niet van bekend of onnatuurlijk is en waar de bepaling van de oorzaak van belang kan zijn voor het opsporen van vergiftiging of mishandeling, wordt uitsluitend aangeboden aan opsporingsambtenaren van de politie, de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit of een andere hiervoor bevoegde instantie.

5 Wildopvangcentra in Noord-Holland

In de provincie Noord-Holland zijn twaalf wildopvangcentra die in het bezit zijn van een ontheffing Wet natuurbescherming voor de wilde diersoorten die zij opvangen (Tabel 1).

De provincie Noord-Holland heeft deze lijst van opvangcentra samen met de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (ONHN) gecontroleerd en aangeleverd. Twee aanvullingen op de tabel zijn dat wildopvangcentrum Vogelasiel de Paddenstoel uit Den Helder/De Helderse vallei sinds augustus 2022 gesloten is en de nieuwbouw nog niet gerealiseerd is.

Tabel 1 Overzicht van de twaalf aanwezige wildopvangcentra in Noord-Holland.

Nr.	Naam opvang	Plaats	Soorten
1	Vogelasiel de Paddenstoel Den Helder/ De Helderse vallei https://vogelasieldepaddestoel.nl/	Den Helder	Amfibieën, reptielen, vogels en zoogdieren
2	Stichting Egelopvang Samen Prikken https://www.stichtingegelopvangsamensprikken.nl/	Broek op Langedijk	Egels
3	Stichting Vogelrampenfonds te Haarlem https://www.vogelhospitaal.nl/contact	Haarlem	Vogels
4	Stichting Egelopvang Haarlem en omstreken te Haarlem https://www.egelopvanghaarlem.nl/	Haarlem	Egels
5	Ecomare Texel https://www.ecomare.nl/	De Koog	Beenvissen, kraakbeenvissen, kleine zoogdieren, vleermuizen, vogels en zeeschildpadden
6	Stichting tot Instandhouding van Vogel- en Dierenopvang in West-Friesland (De Bonte Piet) https://www.debontepiet.com/anbi-2-2	Midwoud	Egels, hazen, konijnen, marterachtigen, vleermuizen en vogels
7	Vleermuisopvang Noord-Holland te Schoorl http://www.vleermuisopvangnh.nl/182404393.html	Schoorl	Vleermuizen
8	Stichting De Toevlucht https://www.toevlucht.nl/	Amsterdam	Haasachtigen, insecteneters, knaagdieren, marterachtigen, vleermuizen en vossen
9	Stichting Vogelopvangcentrum Midden-Nederland te Naarden https://vogelasiel.nl/	Naarden	Herpetofauna, kleine zoogdieren, marterachtigen, vleermuizen en vogels
10	Wildopvang Krommenie https://www.dierenbescherming.nl/wildopvang/krommenie	Krommenie	Eekhoorns, egels, hazen, konijnen, spitsmuizen, ware muizen, woelmuizen en (roof)vogels
11	Stichting Egelopvang Midden Nederland https://www.egelopvangmiddennederland.nl/	Huizen	Egels
12	Stichting Wings of Change https://www.wingsofchange.nl/	Andijk	Roofvogels en uilen

Om meer inzicht te krijgen en informatie in te winnen over de huidige en gewenste praktijk bij wildopvangcentra in Noord-Holland is een achttal opvangcentra bezocht, waarbij geprobeerd is de vier soortgroepen af te dekken. De volgende opvangcentra zijn bezocht:

1. Stichting Vogelrampenfonds te Haarlem, dinsdag 7 maart 2023. Gesproken met Wiebe Boomsma (beheerder) en Nancy Bromet (voorzitter bestuur).
2. Stichting Wings of Change in Andijk, donderdag 9 maart 2023. Gesproken met Leon Arends (beheerder/directeur).
3. Stichting Vogelopvangcentrum Midden-Nederland te Naarden, donderdag 9 maart 2023. Gesproken met Erik Bruinning (beheerder).
4. Wildopvang Krommenie, vrijdag 24 maart 2023. Gesproken met Nina Schouten (beheerder).

5. Ecomare Texel, donderdag 24 maart 2023. Gesproken met Jasmijn Hulleman en Saskia Visser (dierversorgers).
6. Stichting De Toevlucht, donderdag 30 maart 2023. Gesproken met Yvonne Koopmanschap (operationeel manager) en Xandra Asselberg (directeur), Gerrit Zant (oprichter/directeur).
7. Stichting Egelopvang Haarlem e.o., donderdag 6 april 2023. Gesproken met Dickie van Riemsdijk (beheerder/voorzitter).
8. Stichting tot Instandhouding van Vogel- en dierenopvang De Bonte Piet in Midwoud, woensdag 12 april 2023. Gesproken met Andra Minnema (Hoofddierversorgster/beheerder) en Raymond de Ruijter (manager/eindverantwoordelijke).

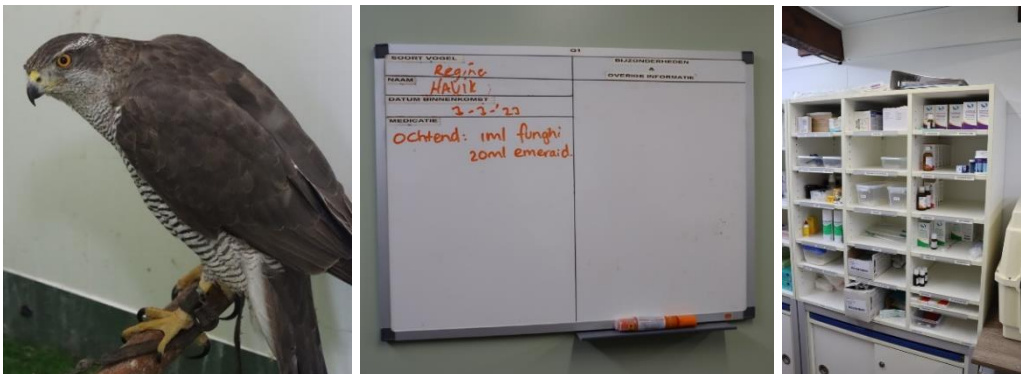
In de praktijk is gebleken dat de groep herpetofauna (inheemse amfibieën en reptielen) niet tot zeer incidenteel wordt opgevangen. Er zijn twee wildopvangcentra die voor deze groep een ontheffing hebben, namelijk 1) Stichting Vogelopvangcentrum Midden-Nederland te Naarden en 2) Vogelasiel de Paddenstoel in Den Helder (De Helderse vallei). De eerste heeft aangegeven dat zijn geen amfibieën en reptielen opvangen en deze niet worden aangeboden en de tweede is formeel al enige tijd gesloten en wordt verbouwd.

5.1 Beeldimpresie van de acht bezochte wildopvangcentra

Stichting Vogelrampenfonds te Haarlem

Stichting Wings of Change in Andijk

Stichting Vogelopvangcentrum Midden-Nederland te Naarden

Wildopvang Krommenie

Ecomare Texel

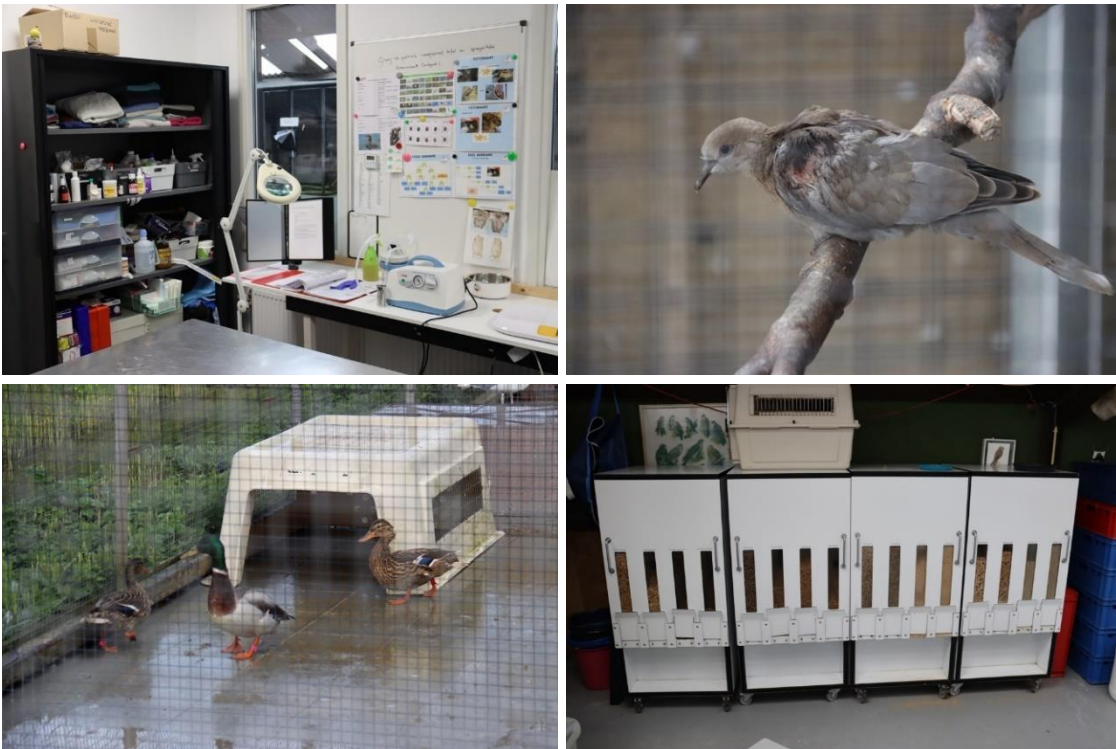
Stichting De Toevlucht in Amsterdam

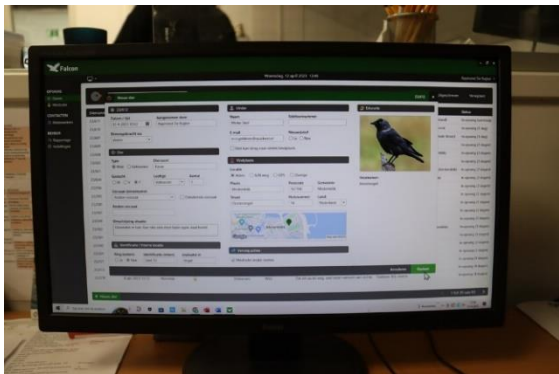

Stichting Egelopvang Haarlem e.o.

Stichting tot Instandhouding van Vogel- en dierenopvang De Bonte Piet in Midwoud

6 Formats voor wildopvang

De formats zijn opgebouwd uit twaalf aspecten die in dit hoofdstuk per subhoofdstuk aan bod komen. Deze formats zijn op alle vier de soortgroepen van toepassing. Uitzonderingen worden tussen haakjes achter het betreffende punt gemeld.

Voor amfibieën geldt dat de formats worden toegepast op:

1. Kikkers, padden en (land)salamanders

Voor reptielen geldt dat de formats worden toegepast op:

1. Hagedissen
2. Slangen
3. Water- en zeeschildpadden

Voor vogels geldt dat de formats worden toegepast op:

1. Duiven en hoenderachtigen
2. Roofvogels en uilen
3. Water- en zeevogels
4. Zangvogels

Voor zoogdieren geldt dat de formats worden toegepast op:

1. Knaagdieren
2. Insecteneters
3. Hazen en konijnen
4. Hoefdieren
5. Roofdieren
6. Zeezoogdieren
7. Vleermuizen

In totaal levert dit vijftien soortgroepen op maal twaalf formats, hetgeen neerkomt op honderdtachtig formats.

De onderstaande twaalf gepresenteerde formats zijn alle op zichzelf staand en daarom lijkt het af en toe alsof er doublures voorkomen. De formats dienen in detail ingevuld te worden door de wildopvangcentra. Niet elk item in de formats is universeel van toepassing. Dit hangt af van de diergroepen/diersoort waarvoor de betreffende wildopvang een ontheffing heeft.

6.1 Veterinaire zorg bij binnenkomst

Werkprotocol

6.1.1 Transport

- Transport naar de opvang
- Transport tussen verschillende opvangcentra

6.1.2 Werkwijze toegang tot veterinaire zorg

6.1.3 Welke vakbekwame diervorzorger voert de eerste beoordeling uit: hoe en wie?
Naast fysiek consult, ook consult via videobellen

6.1.4 Wanneer wordt een dierenarts ingeschakeld?

6.1.5 Wie voert de behandeling uit en hoe?

6.1.6 Logboek

Gegevens diervorzorger/vrijwilliger of medewerker wildopvang

Gegevens dierenarts

Datum en tijd van onderzoek/behandeling

Gegevens:

1. Diersoort
2. Geslacht en leeftijd
3. Gewicht
4. Transponder/merk (bijvoorbeeld nagellak (o.a. eekhoorns, egels en hazen)/ring/tijdelijke ring (voor intern gebruik; deze wordt verwijderd voor vrijlating)
5. Herkomst

Onderzoek: Algemene indruk, bevindingen

Conclusie: diergeneeskundig oordeel en prognose uitgevoerd/aangevraagd/voorgenomen onderzoek (bijvoorbeeld bloed- en ontlastingsonderzoek)

Behandeling:

1. Medicatie
2. Chirurgische ingrepen
3. Eventuele andere behandelingen

Afspraken over de behandeling met de dierenarts:

1. Plan van aanpak, inclusief huisvesting (quarantaine/ziekenboeg/normale ruimte etc., zie 6.2 'Huisvesting')
2. Instructies diervorzorger/paraveterinair
3. Tussentijdse evaluatie/controle

6.1.7 Logboek medicijnen

- Herkomst/datum/leverancier
- Ontvangst en hoeveelheid
- Registratie en controle (o.a. uiterste gebruiksdatum)
- Bereiding
- Bewerking, verwerking en behandeling
- Afvoer medicijnen

6.2 Huisvesting

6.2.1 Oppervlak en inhoud verblijf (leefruimte/verblijfruimte). Houd rekening met het vergroten van het oppervlak bij sociale huisvesting

- Binnen
- Buiten
- Combinatie van beide
- Kort verblijf versus langverblijf
- Vliegkooi (spierontwikkeling/fysio)
 - Gesloten kooi
 - Uitwenkooi
 - Groepshuisvesting/individueel
 - Tijdsduur (hoe lang verblijft het opgevangen dier in de betreffende kooi)

6.2.2 Aanwezige ruimte

- Quarantaineverblijf/Separatieruimte
- Behandelruimte
- Ziekenboeg/Intensive Care (IC)
- Was- en droogruimte (olievogels)
- Stabilisatieruimte
- Couveuseruimte
- Opslagruimte voor medicatie (afsluitbare kast)
- Douche/ontsmettingsruimte voor de medewerkers
- Opslag en filteren van (zee)water (alleen voor zeedieren zoals zeevogels en zeezoogdieren); let op de waterkwaliteit
- Opslagruimte voor voedsel
- Afvalruimte (binnen/en of buiten)/kadaverbak dient niet vrij toegankelijk te zijn

6.2.3 Constructie van de huisvesting, materiaal, wijze aanleg etc.

- Wijze van aanleg is soort(groep)specifiek, bijvoorbeeld binnen- of buitenterrarium
- Materiaal afrastering: o.a. glas, hout en gaas (afschermen prooidieren bij bv. buitenhuisvesting)
- Ter voorkoming van ontsnapping, bijvoorbeeld een dubbele deursluit
- Looproutes (bijvoorbeeld voor bezoekers, olie vogels of zoönose)
- Brandveiligheid
- Hygiëne/decontaminatie

6.2.4 Klimaat, temperatuur, luchtverversing en vochtigheid (type verblijf)

- Gematigd klimaat
- Woestijnklimaat
- Tropisch klimaat
- Arctisch
- Lokale opwarmplekken (bijvoorbeeld warmtematje of warmtelamp)
- Routing van de luchtverversing, niet alleen voor het verblijf, maar ook voor het hele opvanggebouw i.v.m. transmissies van ziektes (bijvoorbeeld papagaaienziekte)

6.2.5 Inrichting

- Substraat, zowel bodem (bijvoorbeeld knooploze netbodems bij sommige zee- en watervogels), wand als plafond substraat (bijvoorbeeld hangende zoogdieren)
- Schuilgelegenheid, onder andere rust- en roestplekken bij vogels
- Klimgelegenheid
- Water

-
- Schoonmaakgedrag (toiletteren)
 - Kooiverrijking voor o.a. exploratiegedrag (ter voorkoming van stereotype gedrag)

6.2.6 Lichtregime (dag-en-nachtritme / Time budget)

- Uv-A-lamp (alleen voor reptielen)
- Uv-B-lamp, ook bij nacht actieve dieren; ook van belang bij botbreuken en botontwikkeling bij jonge dieren
- Natuurlijke uv B, zonlicht, vitamine D (eventueel via voeding)
- Zichtbaar licht (bij donkere huisvesting)
- Lichtintensiteit en kleurenspectrum, frequentie (Hz), bij voorkeur led i.p.v. tl (duurzaamheid)

6.2.7 Solitaire huisvesting versus sociale huisvesting

- Solitair
- Obligaat monogaam (bijvoorbeeld zwanenkoppels)
- Polygaam (sociale structuur in de groep/dominantie etc.)
 - Introductieprotocol bij groepshuisvesting (bij een bestaande groep kun je niet zomaar een individu toevoegen)

6.2.8 Prooi-predatorrelatie i.r.t. huisvesting van soorten in elkaars nabijheid; wegnemen van overmatige stressprikkel door rekening te houden met auditieve, visuele en olfactorische (horen, zien en ruiken) componenten binnen de huisvesting

6.2.9 Gescheiden huisvesten van wilde dieren t.o.v. gedomesticeerde dieren

6.2.10 Bewegingsvrijheid van dieren, wel/niet aanbinden of vastleggen van dieren i.r.t. tijdsduur (bijvoorbeeld roofvogels)

6.3 Verzorging

Dagelijkse inspectie/logboek/werkwijze/protocol

6.3.1 Vindplaats/vinder

6.3.2 Datum van binnenkomst

6.3.3 Reden van aanbieden

6.3.4 Dagelijkse verslaglegging (logboek), inclusief data van behandelingen

- Datum
- Leeftijd/geslacht
- Gewicht
- Diagnose
- Gezondheidsstatus
 - Algemene toestand (gedrag, bouw en ontwikkeling, lichaamsgewicht, lichaamstemperatuur)
 - Ademhalingssysteem (ademhalingsfrequentie, ademhalingsbewegingen)
 - Circulatiesysteem (hartfrequentie, kleur van de slijmvliezen)
 - Digestiesysteem (voeropname, ontlasting, inspectie van de mondholte, palpatie van de buik)
 - Nieren en urinewegen (wateropname, urineproductie, buikpalpatie)
 - Huid (inspectie en palpatie van vacht, huid, tenen)
 - Locomotiesysteem (afwijkende houding/belasting van een extremititeit, beoordeling van botten, gewrichten en spieren)

-
- Zenuwstelsel (gedrag, houding, hersenverschijnselen, uitvalsverschijnselen)
 - Medicatie en andere type veterinaire handelingen
 - Frequentie van de zorg

6.3.5 De definitief gekozen structurele oplossing voor het dier (zie ook 6.9)

6.3.6 Medewerkers/dierverzorgers

- Bevoegd- en bekwaamheden
 - Wat mag de medewerker/vrijwilliger van het opvangcentrum?
 - Wat mag door de dierenarts worden uitgevoerd?
 - Wat mag door de paraveterinair assistent worden uitgevoerd?
- Taken

6.4 Vangen, hanteren en ontsnapping

6.4.1 Vangen en hanteren

- Materiaal en methode, zie ook 6.12 'Veiligheid'.

6.4.2 Noodplan

- Terug vangen: hoe, door wie en met welke middelen (bijvoorbeeld wel of niet verdoven)?
- Doden, voorwaarden beschrijven

6.5 Voeding

6.5.1 Frequentie van aanbieden voedsel en water

- Wijze van aanbieden voedsel
 - Bij adulte dieren
 - Bij neonaten (o.a. bij spenen)/juvenile dieren
 - Bij dwangvoeding
 - Voorkomen van habituatie, bijvoorbeeld roofvogels die wennen aan mensen naar handmatige voeren
 - Voedselverrijking (ter voorkoming van stereotype gedrag, zoals voedselpuzzel of levend voer)
 - Frequentie en hoeveelheid van voedsel
 - Aanbieden van voedsel in water
- Wijze van aanbieden water
- Dieetsamenstelling (bijvoorbeeld vitamine en mineralen)

6.5.2 Logboek voeding

- Herkomst
- Ontvangst
- Bewaren
- Verpakken
- Voorraadbeheer en controle
- Registratie (o.a. etiketteren) van diervoeders
- Bereiding, verwerking en behandeling
- Afvoer van afval en verpakkingen
- Voedselbereiding, zie 6.6

6.6 Hygiëne

Instructies/protocol voor het schoonmaken

6.6.1 Schoonmaken van het verblijf/de opvang (dagelijks)

- Verkeersruimte o.a. de gangen, ontvangstruimte en kantine
- Luchtverversing
- Leeg verblijf
- Smetstoffen/quarantaine ruimte
- Besmettelijke ziektes en/of parasieten (bijvoorbeeld egelvlo of teken)
- Ongediertebestrijding
- Ontsmettingsbakken of -matten bij binnenkomst verblijven
- Schoonmaken/reinigen van kooi inrichting en attributen (bijvoorbeeld slaapzakken bij egels)

6.6.2 Persoonlijke hygiëne, zie ook 6.12 'Veiligheid'

- Handen wassen
- Onder andere schoeisel (o.a. laarzen en overschoenen), handschoen-, mondkapjes-, werktui- en werkschortgebruik
- Kleding wassen op 60 graden op een normaal wasprogramma, liever niet het verkorte, energiezuinige programma. Goed laten drogen (droogtrommel of aan de lijn)

6.6.3 Voedselbereiding

- Hygiëne gebruik materialen bij voedselbereiding

6.6.4 Plaagdierbestrijding (bijvoorbeeld muizen en ratten)

6.6.5 Afvoer van ontlasting (urine en feces) van besmette dieren, ofwel afvoer van besmette materialen

6.7 Zoönose en infectieuze aandoeningen

Ter voorkoming van zoönose en infectieuze aandoeningen zal de wildopvang per diersoort een format moeten ontwikkelen dat de veiligheid van medewerkers borgt. Hierin dient beschreven te zijn welk risico soorten of soortgroepen met zich meebrengen en hoe dit gevaar beheersbaar wordt gehouden. Denk hierbij aan diersoorten die bijvoorbeeld potentieel drager van rabiës kunnen zijn.

Ter illustratie: zo is een zoönose een ziekte die kan overgaan van dier op mens, zoals rabiës, vogelgriep, ringworm (bijvoorbeeld sporadisch bij egels) en toxoplasmose. Zoönosen kunnen in de wildopvang een risico vormen voor de mens en andere dieren (Staman et al., 2022). Ernstige zoönosen (EMZO-klasse 4; Havelaar et al., 2010) die zich via nauwelijks te beheersen besmettingsroutes verspreiden, zoals door de lucht (aërogeen) of via transmissie tussen mensen (na de overgang van dier naar mens), zijn met name van belang. Daarnaast zijn ook minder ernstige zoönosen die via gerichte maatregelen beheersbaar gemaakt kunnen worden om infectierisico's tussen dieren en tussen dieren en mensen (zoönosen) te beheersen en te reduceren (zie 6.6 Hygiëne).

Protocol/werkwijze per (relevante) zoönose en infectieuze aandoeningen

6.7.1 Beschrijving

6.7.2 Herkenning (testen van dieren bij binnenkomst)

6.7.3 Welke maatregelen

- Bijvoorbeeld bij open dagen
- Quarantaine
- Wijze van huisvesten
- Veiligheidsprotocol
- Persoonlijke bescherming en hygiëne
- Afvoer van besmette materialen, zie 6.6 'Hygiëne'

6.7.4 Aangifteplicht door diervorzorger en beheerder (ook i.v.m. veiligheid mens)

6.7.5 Bij verdenking overleg met dierenarts en/of huisarts

6.7.6 Ontsmettingsbakken/-matten

6.7.7 Plaagdierbestrijding (bijvoorbeeld muizen, ratten en insecten)

6.8 Geboortebeperking

6.8.1 Voorkomen van zwangerschappen, werkwijze/protocol

- Dieren fysiek scheiden/dieren per sekse huisvesten
- Welke maatregelen in welke situatie?
- Kort verblijf versus langverblijf
- Eieren rapen en of behandelen (schudden of insmeren met olie)

6.8.2 Bij niet-uitzetbare dieren, exoten, of bij levenslange huisvesting

- Castratie/sterilisatie (alleen zoogdieren)
- Anticonceptiemiddelen

6.9 Terugzetten in de natuur

6.9.1 Maximale duur verblijftijd

6.9.2 Procedure structurele oplossing:

- Vrijlaten inheems
- Vrijlaten uitheems
- Internationaal fokprogramma
- Educatieve doeleinden en conservatie (bijvoorbeeld uitstromen in de dierentuin sector)
- Wetenschap
- Herstel van opgevangen soortgenoten, bijvoorbeeld de maximale verblijftijd overschrijden om een individu dat sociaal gehuisvest moet worden te ondersteunen
- Levenslang huisvesten, extern, bijvoorbeeld bij een particulier of een andere opvang
- Doden

6.9.3 Wijze/Traject van vrijlaten:

- Status van het dier, de benodigde (lichaams)conditie. Kan het dier worden teruggeplaatst in de natuur?
 - Wel of niet trainen van het los te laten dier, bijvoorbeeld vlieg oefeningen/vliegreuen middels training bij roofvogels
- Moment van vrijlaten, wanneer doe je dat?
 - Winterrust en -slaap (alleen bij amfibieën, reptielen en zoogdieren)
 - Rui (alleen bij vogels)
 - Migratie/trekgedrag (zoals bij vogels of vleermuizen)
 - Weersomstandigheden tijdens het loslaten (bijvoorbeeld Jan van Genten juist tijdens harde wind en dassen niet tijdens hevige regenval of vorst)
- De wijze van vrijlaten, hoe doe je dit?
 - Materiaal en methode
 - Afwijkend gedrag/habituaie aan de mens (alleen bij vogels en zoogdieren)
 - Toeschouwers (rust)
 - Loslaten in groepen of individueel (bijvoorbeeld meeuwen en ganzen versus roofvogels en uilen)
 - Soft release of hard release
 - Bij soft release is er vaak sprake van een uitwenverblijf. Beschrijf inrichting en constructie uit. Geef aan hoe lang in de tijd hier gebruik van wordt gemaakt voor de definitieve vrijlating
 - Bijvoeren van dieren in de soft release situatie
- Waar plaats je het dier terug?
 - Vindplaats
 - In de habitat
 - Territoriaal gedrag/Draagkracht van het gebied
 - Monitoring van soorten met een verborgen levenswijze (cryptische soorten)
 - Bijvoeren

6.9.4 Evaluatie van de uitzetting

- Evaluatie van de uitzetting. Hoe succesvol is de uitzetting op korte termijn en lange termijn (bijvoorbeeld door middel van merken zoals kleurringen, kleuren van de nagels of gps)?

6.10 Exoten beleid

Planten, dieren of andere organismen die van nature niet in Nederland voorkomen, kunnen schadelijk zijn voor de natuur. De NVWA onderzoekt de risico's. Ook ziet de NVWA toe op de handel in en het bezit van invasieve exoten. Een exoot is een plant, dier of ander organisme dat van nature niet in Nederland voorkomt. Deze exoten komen door menselijk handelen in ons land terecht. Het gaat hierbij niet om soorten die elders in Europa inheems zijn en door klimaatverandering oprukken naar Nederland. Een klein deel van de exoten voelt zich prima thuis in zijn nieuwe omgeving. Deze soorten kunnen zich vestigen in onze natuur en zich snel vermeerderen. Dit zijn de zogenaamde invasieve exoten (Bron: <https://www.nvwa.nl/onderwerpen/invasieve-exoten>).

6.10.1 In vrijheid stellen in land van oorsprong

- De bereidheid van het land van oorsprong om het dier op te nemen
- Welzijn van het dier
- De invloed van het dier op de bestaande populatie
- De beschikbare middelen
- De toepasselijke internationale afspraken
- Richtlijnen voor herintroducties van de International Union for the Conservation of Nature (IUCN)
- EU invasieve exotenlijst

6.10.2 Doden

6.10.3 Levenslang huisvesten, zie ook 6.8 'Geboortebeperking' en 6.9 'Terugzetten in de natuur'

6.11 Doden

Protocol voor doden

6.11.1 Geen structurele oplossing (dit volgt uit 'terugzetten in de natuur')

Ernstig lijden

6.11.2 Beheerder en dierenarts stellen handelswijze vast

- Factoren i.r.t. het dier (bijvoorbeeld soort, leeftijd, gezondheidsstatus)
- Factoren i.r.t. de persoon (bijvoorbeeld emotionele belasting, beschikbaarheid van de methode)
- Impact van de methode op het milieu
- Hanteren en fixeren
- Bedwelming
- Doden
 - Injecteerbare euthanasie (onder andere barbituraten)
 - Inhalatie euthanasie (o.a. CO₂)
 - Mechanische euthanasie (o.a. onthoofding (decapitatie) en inslaan van de borstkas (thoracale compressie), nekbreuk en schietmasker, afschot)

6.11.3 Bekwaam en daartoe bevoegd persoon doodt het dier. Wie?

- Dierenarts
- Paraveterinair assistent/persoon bevoegd in het kader van de WOD (Wet op de Dierproeven)
- Dierverzorger

6.11.4 Bestemming dode dieren

- Opsporingsinstantie
- Museum
- Onderzoek/sectie (Noordse stormvogels voor plastic onderzoek, vogels voor vogelgriep onderzoek)
- Rendac, destructiebedrijf (opslag kadavers, zie 6.2 'Huisvesting', 6.6 'Hygiëne' en 6.7 'Zoönose en infectieuze aandoeningen')

6.12 Veiligheid

De veiligheid van medewerkers dient zo veel mogelijk geborgd te worden. Diersoorten kunnen, afhankelijk van hun grootte/ gewicht, vlucht- of aanvalsgedrag, afweer- en aanvalsmiddelen (bv. hoorns, tanden), ernstig letsel toebrengen aan de mens. Ook bij oordeelkundig handelen bestaat het risico dat dierverzorgers in de wildopvang letsel oplopen waarvoor spoedeisende hulp of ziekenhuisopname noodzakelijk is. De wildopvang zal dus per diersoort of soortgroep een format moeten ontwikkelen dat de veiligheid van medewerkers borgt. Hierin dient beschreven te zijn of de soort/soortgroep een gevaar kan vormen en hoe dit gevaar beheersbaar wordt gehouden. Denk hierbij aan diersoorten die mensen gericht kunnen aanvallen waarvoor hands-off beleid nodig is, protocollen voor alleen werken etc.

6.12.1 Veiligheid mens

- Bescherming tegen zoönose (zie 6.7 'Zoönose'). Vaccinatiebeleid dient handen en voeten te worden gegeven op dit punt
- Veiligheid voor de medewerker (arbo)/risico op fysiek letsel (bijvoorbeeld hulpmiddelen zoals roofvogel handschoen, veiligheidsbril)
- Calamiteitenprotocol bij letsel (bijvoorbeeld voor bijt- en krabincidenten of gestoken door een egel)
- Calamiteitenplan voor mens en dier, wat doe je met de mensen en dieren bij bijvoorbeeld brand (brandveiligheid)?
- Regels voor bezoekers, (fysiek) contact met de opgevangen dieren is voor bezoekers niet toegestaan
- Emotionele veiligheid/gezondheid (relatief zwaar beroep, veel dieren overlijden en hoe gaan de professionals en vrijwilligers hiermee om. Compassie moeheid, burn-out etc.)

6.12.2 Veiligheid dier

- Meldingsplichtige dierziekte (bijvoorbeeld vogelgriep)
- Melden van sterftepercentages van meer dan 3% per week (i.r.t. bijvoorbeeld vogelgriep en in overleg met de dierenarts bij abnormale sterfte)
- Opgevangen dieren worden niet als voer voor andere dieren gebruikt (zoönose)
- Medewerker is bevoegd en bekwaam
- Veiligheid voor het dier, vangen en hanteren

7 Discussie & aanbeveling

Tijdens de gesprekken met de wildopvangcentra kwamen de volgende discussiepunten en aanbevelingen naar voren. Deze worden in willekeurige volgorde gepresenteerd.

Punt 1

Vanuit de sector wordt de wens uitgesproken dat werknemers medische handelingen kunnen verrichten, waaronder het stellen van diagnoses, geven van medicatie en euthanaseren (vooral bij acute gevallen). Men geeft ook aan dat specifieke kennis met betrekking tot wilde dieren bij dierenartsen veelal beperkt is (ervaring speelt hier een grote rol) en dat de bereikbaarheid en beschikbaarheid van gespecialiseerde dierenartsen een knelpunt is (voor zowel levende dan wel dode dieren die eigenlijk moeten worden geïnspecteerd). Men geeft aan dat overleg met dierenartsen op afstand, bijvoorbeeld middels videobellen, een oplossing kan zijn. Daarnaast is het wenselijk dat een paraveterinair assistent ruimere bevoegdheden krijgt en daarmee een breder pallet aan medische handelingen mag verrichten.

Op piekdagen, zoals in het voorjaar en de zomer bij vogels, kunnen grote aantallen dieren (>100) worden binnengebracht, waarbij ieder dier gediagnostiseerd moet worden. Dit hoort formeel door een dierenarts te worden uitgevoerd en in de praktijk stuit dit op praktische en financiële bezwaren.

De oplossing hiervoor zou kunnen bestaan uit:

1. Een paraveterinair assistent met meer handelingsbevoegdheid.
2. Er komt structureel budget voor financiering voor een dierenarts.
3. Eén of twee medewerkers (en/of vrijwilliger medewerker) van een wildopvangcentrum volgen een verkorte opleiding om daarmee een breder palet aan medische handelingen te kunnen verrichten tijdens de dagelijkse gang van zaken.
4. Trainingen van dierenartsen gericht op wilde fauna.
5. Structureel budget voor de bovenstaande punten conform het advies van de RDA (2022).

Met betrekking tot het bovenstaande is in de gesprekken aangegeven dat agrariërs in de varkenshouderij bevoegd zijn om dierenartshandelingen te mogen uitvoeren. Dit klopt, maar agrariërs mogen middels een bedrijfsformularium/vastgesteld kader alleen op hun eigen bedrijf bepaalde handelingen verrichten. Vanuit de Wet op de dierproeven geldt hetzelfde. Overwogen kan worden om hier het beleid op aan te passen voor de wildopvang.

Punt 2

Vanuit de sector wordt aangegeven dat het regelen van vergunningen en ontheffingen voelt als een ondoordringbaar oerwoud. Het is niet altijd voor alle partijen duidelijk waaraan men moet voldoen en bij welk loket men terecht kan. Daarnaast worden opvangcentra niet eenduidig geïnformeerd door overheidsinstanties.

Men heeft nu nodig 1) een ontheffing op de Nb-wet vanuit de Provincie, 2) ontheffing invasieve exoten vanuit RVO, 3) uitheemse beschermde exoten/CITES vanuit RVO, 4) Verklaring van Burgemeester voor het onder zich hebben van beschermde CITES soorten vanuit de gemeente en 5) UBN-nummer voor registratie van opvang vanuit RVO. Hoe compleet is dit ofwel wat ontbreekt er nog? De oplossing hiervoor kan zijn dat men hiervoor weer één loket vormt, bijvoorbeeld bij RVO.

Punt 3

Wat moeten opvangcentra doen met probleemgevallen, zoals een binnen gebrachte grijze roodstaart (een papagaaiensoort) zonder pootring, een ooievaar met een ganzenring of een kruising tussen een inheemse putter en een kanarie zonder pootring? Als men vanuit het opvangcentrum hier vragen over stelt, dan wordt men van het kastje naar de muur gestuurd door de overheid en komt er geen eenduidig antwoord wat men met zulke bijzondere gevallen moet doen. Oplossing: de oplossing hiervoor kan zijn dat men hiervoor weer

één loket vormt. Bijvoorbeeld bij RVO. Daarnaast wordt aanbevolen om voor de opvang van uitheemse/huisdiersoorten opvang te organiseren in diverse regio's/provincies.

Punt 4

Er is een knelpunt met betrekking tot het aanleveren door de dierenambulances van (invasieve) exoten. In de praktijk blijkt dat in sommige gevallen deze dieren niet meer worden aangeleverd en zelfs weer worden meegenomen, wanneer men weet dat deze exoten worden geëuthanaseerd. Ook tijdens de expertsessie met de geraadpleegde deskundigen kwam naar voren dat de wet in de praktijk niet realistisch is en het lastig is om aan vrijwilligers te vragen om opgevangen/binnengekomen exoten niet vrij te laten en/of te doden. Daarnaast is er een probleem bij structurele levenslange opvang van deze exoten, waardoor deze vaak alsnog worden vrijgelaten.

Oplossing: kwaliteitseisen en een protocol voor dierenambulancepersoneel. Dit dient ervoor te zorgen dat dierenambulancepersoneel zich er beter van bewust is waarom deze exoten worden geëuthanaseerd of niet worden teruggezet in de natuur. Een andere optie is het aanpassen van de wet omtrent exotenbeleid, maar afhankelijk van de soort kan dit serieus negatieve effecten hebben op de inheemse flora en fauna.

Punt 5

Tijdens de gesprekken met de wildopvangcentra werd aangegeven dat de afvoer van medicijnen een grote kostenpost vormt. Schijnbaar willen dierenartsen incidenteel deze middelen niet terugnemen of inzamelen. Hierbij bestaat het risico dat deze middelen op inadequate wijze worden afgevoerd.

Echter, hier lijkt sprake te zijn van een misverstand, want de afvoer kan plaatsvinden via de apotheek of milieustraat. Zie ook <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/afval/vraag-en-antwoord/waar-kan-ik-ongebruikte-medicijnen-inleveren>.

Punt 6

Wilde dieren mag je maar maximaal één jaar houden, tenzij ze naar educatie gaan. Als je een dier langer dan één jaar houdt en het wordt niet losgelaten of geëuthanaseerd en je houdt het voor educatie, is het dan nog wel een wild dier of moet de RVO een andere ontheffing regelen voor een 'gehouden dier'. In dit laatste geval dan het dier bijvoorbeeld registreren middels ring of chip.

Aanbevolen wordt om een heldere definitie door de RVO te laten opstellen en deze mee te nemen in wet-/regelgeving.

Punt 7

In de geldende- en conceptbeleidsregels wordt een maximale duur van de opvang gedefinieerd voor diverse soortgroepen (6 tot 12 maanden). In de praktijk blijkt dat dit soms onvoldoende is. Bijvoorbeeld als een amfibie of reptiel begin oktober wordt opgevangen en dan in principe in maart moet worden losgelaten in de winterperiode. Oplossing: creëer een mogelijkheid voor een uitzonderingsregel of zorg ervoor dat dieren (zoals herpetofauna of magere egels) langer mogen worden opgevangen dan 12 maanden. Op deze wijze wordt de kritieke periode overbrugd.

Punt 8

Vanuit de sector werd het zoönose-keurmerk van de GD (Gezondheidsdienst) aangedragen. Dit is een keurmerk voor bedrijven met een publieksfunctie. De checklist die ten grondslag ligt aan dit keurmerk is toegespitst op landbouwhuisdieren (kinderboerderijen, zorgboerderijen e.d.) en onvoldoende geschikt voor de wildopvang. Een gedegen protocol zoals in het voorliggende rapport is voorgesteld, is afdoende en behoeft geen extra keurmerk.

Punt 9

In sommige opvangcentra vindt alleen stabilisatie plaats van dieren, waarnaar de dieren worden doorgeplaatst naar een ander wildopvangcentrum, een voorbeeld zijn de egels van Texel die door Ecomare worden doorspeeld naar het vaste land. Hierbij is communicatie tussen opvangcentra van belang en een duidelijke rol- en taakverdeling is hierbij essentieel. Bij het verhuizen van dieren over grote afstanden speelt dit een rol. Zo worden Texelse egels opgevangen en losgelaten elders op het vaste land. Hierbij ontstaat het

risko op de introductie van ziektes en verstoring van genetisch lokale adaptatie (is gesleep met genetisch materiaal wenselijk?).

Uit de verschillende gesprekken blijkt dat ook de taak- en rolverdeling, evenals de communicatie tussen dierenambulances, personeel en de wildopvang beter kan. Zo wordt niet goed afgestemd waar dieren worden vrijgelaten, exotische dieren worden soms niet meer binnengebracht door de dierenambulance omdat bekend is dat deze worden geëuthanaseerd. En dierenambulancepersoneel bepaalt zelf naar welke wildopvang gevonden dieren worden toegebracht. Het lijkt er dus op dat hier geen regie op zit.

Punt 10

Uit de gesprekken blijkt dat veel wildopvangcentra worstelen met de opvang van (invasieve) exoten en hoe daarmee om te gaan. Het zoeken naar een structurele oplossing voor dit probleem is wenselijk. Bij veel vrijwilligers en professionals in de wildopvang stuit het tegen de borst om eerst een gewond dier te verzorgen en daarna te moeten euthanaseren en/of om dit bij binnenkomst van het betreffende gewonde dier al te doen.

Punt 11

Eén opvangcentrum heeft tijdens het gesprek aangegeven op te zien tegen de praktische haalbaarheid voor het schrijven van de protocollen conform de hier voorgestelde formats. Vanuit de andere opvangcentra waar de auteurs mee hebben gesproken, kwam het signaal dat de formats zeer compleet zijn en dat men niet heeft aangegeven tegen het schrijven van de protocollen op te zien.

Wildopvangcentra kunnen met elkaar samenwerken om protocollen op te stellen. Eventueel kan dit naast provinciaal niveau ook op landelijk niveau.

Punt 12

Angst voor het ingrijpen door NVWA (Nieuwe Voedsel en Waren Autoriteit) door het niet naleven van eisen van protocollen. Bijvoorbeeld als een opvangcentrum onverwachts een vos binnen krijgt en men hiervoor niet de juiste protocollen en ontheffingen heeft. In de regel wordt dan gelijk met de RVO contact gezocht, maar in de tijd dat het dier is aangenomen en alles formeel geregeld is, zit men formeel in grijs gebied.

Aanbevolen wordt om een apart protocol op te stellen voor diersoorten waar de wildopvang geen ontheffing voor heeft. Hierin dient beschreven te worden hoe dieren zo snel mogelijk worden herplaatst naar opvangcentra die wel bevoegd zijn.

8 Kennislacunes en vervolgstappen

De formats gaan niet alleen in op de twaalf eerdergenoemde aspecten, maar er volgt ook een dertiende aspect, waarin aandacht is voor de vervolgstappen, gesignaleerde vragen of kennislacunes die tijdens dit proces boven water komen.

Lacune 1

Momenteel wordt geen onderzoek gedaan naar de effectiviteit van wildopvang en de uiteindelijke uitzetting in de natuur. Onduidelijk is hoe succesvol re-introducties zijn. Over welke aantallen en percentages gaat het en welke soortgroepen lopen hier wel of niet tegen knelpunten aan?

Het is dus ook onduidelijk wat de bijdrage hiervan is aan wilde faunapopulaties of dat deze dieren in de marge vallen van natuurlijke populatieschommelingen. Deze vragen gelden ook voor exoten die ongeoorloofd worden losgelaten in de natuur en wat betekent dit?

Lacune 2

Hoe gaat het met ogenschijnlijk van vogelgriep herstelde vogels of dieren die zijn hersteld van infectieuze aandoeningen na loslaten in het wild?

Hierover is nu weinig bekend en middels kleurringen (terugmeldingen) en/of gps zou men een beter inzicht kunnen krijgen in de mate van overleving (hoe effectief is dit?).

Lacune 3

Binnen de huidige situatie wordt er onvoldoende gebruikgemaakt van verzamelde data in de wildopvang voor onderzoek. Hieruit kunnen trends worden geanalyseerd. De analyse kan functioneren als 'early warning'-systeem. Bijvoorbeeld toename van huismussen in de opvang. Komt dit door een ziekte of door habitatafname? Om in beeld te krijgen of dit veroorzaakt wordt door ziekte, kan worden overwogen om eventueel veterinaire sneltesten te implementeren.

Daarnaast worden opgevangen en opgelapte dieren niet of nauwelijks ingezet voor ecologisch onderzoek ten behoeve van de soort zelf. Ter illustratie: struweelvogels waarvan nu bekend is dat die het slecht doen in het stedelijk gebied zouden middels dieren afkomstig uit de wildopvang kunnen worden gevolgd. Hiermee kan inzicht worden verkregen waar knelpunten en oplossingsmogelijkheden liggen.

Lacune 4

Inschatting met betrekking tot de draagkracht van het gebied in relatie tot het vrijlaten van het dier worden genomen door de wildopvang. Maar onduidelijk is op basis van welke factoren.

Onderzoek naar vrijgelaten territoriale diersoorten na lang verblijf op de locatie waar ook het dier in eerste instantie is aangetroffen. Wat betekent dit voor het vrijgelaten dier als het territorium alweer is ingenomen?

Lacune 5

Voor het personeel van dierenambulances en wildopvangcentra is het aan te bevelen om bijscholing aan te bieden (kennis & kunde). Bijvoorbeeld op het niveau van soortenkennis, soortenhuisvesting, ethiek, medische bevoegdheden en/of natuurwetgeving.

Lacune 6

Uit de gesprekken blijkt dat er grote verschillen zijn in het aantal dieren dat per opvangcentrum wordt opgevangen. Uit de gesprekken komt naar voren dat onder een kleine wildopvang wordt verstaan een opvang die jaarlijks tot 2000 dieren opvangt, middelgroot tot rond de 4000 dieren en groot vangt meer dan 10.000 dieren per jaar op.

Uit navraag bij de provincie Noord-Holland blijkt dat zij in de verleende ontheffingen geen voorschriften hebben opgenomen met betrekking tot rapportages over het aantal opgevangen dieren. Volgens Artikel 4.9

Besluit houders van dieren (in combinatie met artikel 37 Beleidsregel kwaliteit opvang dieren) staat hierover wel een verplichting opgenomen. Aanbevolen wordt om gegevens van opvangcentra centraal te verzamelen en op te slaan ten behoeve van beleidsadvisering, onderzoek en het vergaren van inzichten.

Lacune 7

Sommige (juvenile)diersoorten, zoals egels en hazen, worden in de stabilisatiefase/IC-fase bij de vrijwilligers thuis opgevangen (bijvoorbeeld egels in een uitwintuin bij particulieren of jonge hazen bij particuliere 'hazenmoeders'). Volgens de wet of de omgevingsdienst mag dit formeel niet. Voor het monitoren van het welzijn van de dieren wordt dit gezien als de meest praktische oplossing door de wildopvang.

De overheid zou moeten verkennen of hiervoor een uitzonderingsregel kan worden gemaakt.

Lacune 8

Educatie bij huisartsen en GGD's met betrekking tot zoönosen. Uit de gesprekken blijkt dat niet alle huisartsen bekend zijn met zoönosen die met enige regelmaat worden aangetroffen in wildopvangcentra en waar het personeel mee te maken krijgt.

Lacune 9

Quarantaineverblijf: bij welke klachten en ziektes (zoals zoönosen en infectieuze aandoeningen) moeten de dieren in een quarantaineruimte? Dit verschilt per diersoort en aandoening. Oplossing: dit vergt specialistische inbreng van dierenartsen etc.

Lacune 10

Het aantal euthanasiemethoden dat bruikbaar en beschikbaar is voor het doden van dieren door niet-dierenartsen werkzaam bij een wildopvanglocatie is beperkt tot vergassing met CO₂ (of middels het gebruik van stikstofschuim. Dat is een goed onderzochte methode die ook in de praktijk goed uitvoerbaar is. Toegepast bij pluimvee) en fysieke methoden. De kennis en kunde omtrent deze methoden is veelal niet of beperkt aanwezig. De ervaring die is opgedaan bij wilde diersoorten met middelen en toedieningsroutes is beperkt, waardoor het geven van concrete adviezen op dit moment veelal niet of nauwelijks mogelijk is.

Oplossing: Centre for Sustainable Animal Stewardship (CenSAS), 2021 geeft de volgende aanbevelingen. Wetenschappelijk onderzoek naar het gebruik van middelen en toedieningsroutes bij wilde fauna zou wenselijk zijn om beter onderbouwde adviezen te kunnen geven. Daarnaast verdient het aanbeveling om medewerkers van een opvangcentrum een training aan te bieden/te laten volgen alvorens bevoegdheid te geven. Een andere oplossingsrichting is het toepassen van een verlengde- armconstructie via de dierenarts, bv. door het in dienst nemen van een paraveterinair assistent of anderszins bevoegd persoon (bv. artikel 13f WOD), die bevoegdheden heeft om – al dan niet op aanwijzing en controle van de dierenarts – bedwelmings- en euthanasiemiddelen toe te dienen. De huidige wetgeving beperkt de bevoegdheden van de paraveterinair assistent tot het toepassen van bedwelmingsmiddelen in directe aanwezigheid van de dierenarts, waardoor deze situatie geen werkbaar alternatief biedt. Hiervoor zullen echter wettelijke aanpassingen en ontwikkeling van cursussen op maat nodig zijn.

Vervolgstappen

Bij het invullen van de formats zijn de conceptbeleidsregels van versie van 17 november 2022 (die WENR heeft ontvangen op 26 januari 2023) gehanteerd, naast de geldende beleidsregels. Wanneer de nieuwe beleidsregels definitief gemaakt zijn is mogelijk een revisie nodig van de formats.

Bij sommige punten in hoofdstuk 7 en 8 worden mogelijke actoren genoemd (bijvoorbeeld RVO). De partijen die in het vervolg bij het invullen van de formats betrokken moeten worden dienen in overleg met de overheid en de wildopvangcentra te worden afgestemd.

9 Netwerk van deskundigen en deskundigheidsgebieden

De deskundigen die zijn geraadpleegd:

- Yvonne van Zeeland, dierenarts-specialist dip. ECZM, universitair hoofddocent vogels en kleine zoogdieren, werkzaam bij het Departement Clinical Sciences van de faculteit Diergeneeskunde, Universiteit Utrecht
- Jacques van Alphen, prof. dr. emeritus hoogleraar bij het Instituut Biologie Leiden en Université de Rennes, lid van de Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA)
- Peter Klaver, dierenarts, voormalig dierenarts in Artis en Pieterburen. Ex-bestuurslid van St. Vogelrampenfonds te Haarlem, heden: Dierenarts Dierenkliniek Klaver4dieren (exoten, wildlife en hobbyvarkens) en (inval) dierenarts Ouwehands dierenpark Rhenen
- Marian Mensink, dierenarts voor vogels en bijzondere dieren, voormalig dierenarts van dierentuin Blijdorp en dierenarts bij diverse wildopvangcentra. Verbonden aan SON-RESPONS (Stichting Olievogelopvang Nederland)
- Frank Verstappen, dierenarts-specialist dip. ECZM, de Bijzondere Dierenkliniek Driebergen, lid van de Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA) en werkzaam in meerdere dierentuinen waaronder in Artis
- Peter van Tulden, Wageningen Bioveterinary Research (WBVR) en maakt deel uit van de Spreekbuis wildopvang en dierenambulances

10 Dankwoord

In het bijzonder danken wij de beheerders, medewerkers en vrijwilligers die ons te woord stonden tijdens de verschillende bezoeken aan de wildopvangcentra. Onze dank gaat uit naar Wiebe Boomsma en Nancy Bromet van Stichting Vogelrampenfonds, Leon Arends van Stichting Wings of Change, Erik Bruinning van Stichting Vogelopvangcentrum Midden-Nederland, Nina Schouten van Wildopvang Krommenie, Jasmijn Hulleman en Saskia Visser van Ecomare, Yvonne Koopmanschap, Xandra Asselberg en Gerrit Zant van Stichting De Toevlucht, Dickie van Riemsdijk van Stichting Egelopvang Haarlem en Andra Minnema en Raymond de Ruijter van Stichting tot Instandhouding van Vogel- en dierenopvang De Bonte Piet.

Daarnaast danken wij de deskundigen die wij geraadpleegd hebben voor het beoordelen van de formats, discussies, aanbevelingen en kennislacunes. Hier gaat onze dank uit naar Yvonne van Zeeland, Jacques van Alphen, Peter Klaver, Marian Mensink, Frank Verstappen en Peter van Tulden.

Tot slot danken wij Carlijn van der Baan en Mira Heesackers van de provincie Noord-Holland voor de prettige samenwerking binnen dit project.

Literatuur en websites

Staman, J., D. R. Lammertsma, M.S.P. Damen, J.J.M. van Alphen, J.M. Koolhaas & T. Kramer 2022. Zoogdieren beoordeeld: Het biologisch fundament voor de Huis- en Hobbydierenlijst zoogdieren. Ministerie van LNV.

Havelaar A.H., van Rosse F., Bucura C., Toetenel M.A., Haagsma J.A., et al., 2010. Prioritizing Emerging Zoonoses in The Netherlands. PLoS One 5(11): e13965. doi:10.1371/journal.pone.0013965

Raad voor Dierenaangelegenheden, 2022. Dilemma's in de Wildopvang. Zorg voor hulpbehoevende wilde dieren.

Centre for Sustainable Animal Stewardship (CenSAS), 2021. Adviesrapport dodingsmethoden toepasbaar in wildopvangen door niet-dierenartsen. Faculteit Diergeneeskunde, Universiteit Utrecht.

Websites Wildopvangcentra in provincie Noord-Holland

Geraadpleegd 13-02-2023: <https://vogelasieldepaddestoel.nl/>

Geraadpleegd 13-02-2023: <https://www.stichtingegelopvangsamenprikken.nl/>

Geraadpleegd 13-02-2023: <https://www.vogelhospitaal.nl/contact/>

Geraadpleegd 13-02-2023: <https://www.egelopvanghaarlem.nl/>

Geraadpleegd 13-02-2023: <https://www.ecomare.nl/>

Geraadpleegd 13-02-2023: <https://www.debontepiet.com/anbi-2-2>

Geraadpleegd 13-02-2023: <http://www.vleermuisopvangnh.nl/182404393.html>

Geraadpleegd 13-02-2023: <https://www.toevlucht.nl/>

Geraadpleegd 13-02-2023: <https://vogelasiel.nl/>

Geraadpleegd 13-02-2023: <https://www.dierenbescherming.nl/wildopvang/krommenie>

Geraadpleegd 13-02-2023: <https://www.egelopvangmiddennederland.nl/>

Geraadpleegd 13-02-2023: <https://www.wingsofchange.nl/>

Geraadpleegde websites

Geraadpleegd 13-01-2023: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0037263/2017-01-01>

Geraadpleegd 13-02-2023:
<https://www.knmvd.nl/app/uploads/2022/03/RICHTLIJNVERSLAGLEGGINGDEFINITIEF.pdf>

Geraadpleegd 13-02-2023: <https://repository.officiële-overheidspublicaties.nl/externebijlagen/exb-2017-44596/1/bijlage/exb-2017-44596.pdf>

Geraadpleegd 13-02-2023:
https://www.eerstekamer.nl/nonav/overig/20210621/adviesrapport_dodingsmethoden/document

Geraadpleegd 13-02-2023: <https://www.nvwa.nl/onderwerpen/invasieve-exoten/unielijst-invasieve-exoten>

Geraadpleegd 16-02-2023: wetten.nl - Regeling - Wet dieren - BWBR0030250 (overheid.nl)

Geraadpleegd 16-02-2023: [wetten.nl - Regeling - Besluit houders van dieren - BWBR0035217](https://wetten.nl/Regeling/Besluit%20houders%20van%20dieren) (overheid.nl)

Geraadpleegd 16-02-2023: [wetten.nl - Regeling - Besluit diergeneeskundigen - BWBR0035091](https://wetten.nl/Regeling/Besluit%20diergeneeskundigen) (overheid.nl)

Geraadpleegd 16-02-2023: [wetten.nl - Regeling - Regeling houders van dieren - BWBR0035248](https://wetten.nl/Regeling/Regeling%20houders%20van%20dieren) (overheid.nl)

Geraadpleegd 16-02-2023: [wetten.nl - Regeling - Regeling handhaving en overige zaken Wet dieren - BWBR0032523](https://wetten.nl/Regeling/Regeling%20handhaving%20en%20overige%20zaken%20Wet%20dieren) (overheid.nl)

Geraadpleegd 16-02-2023: [wetten.nl - Regeling - Regeling diergeneeskundigen - BWBR0035238](https://wetten.nl/Regeling/Regeling%20diergeneeskundigen) (overheid.nl)

Geraadpleegd 16-02-2023: [Invasieve exoten | NVWA](https://www.nvwa.nl/invasieve-exoten)

Geraadpleegd 17-02-2023: <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR621222/4>
(Beleidsregel natuurbescherming Noord-Holland i.r.t. exoten)

Geraadpleegd 17-02-2023: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0037552/2021-07-01>
(Wet natuurbescherming i.r.t. exotenbeleid)

Geraadpleegd 17-02-2023: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0040911/2018-05-17>
(Beleidsregel kwaliteit opvang invasieve uitheemse diersoorten)

Geraadpleegd 10-03-2023: <https://www.gddiergezondheid.nl/keurmerkzoonosen>

Geraadpleegd 10-03-2023: <https://www.rivm.nl/sites/default/files/2018-11/Ziek%20door%20Dieren%20brochure.pdf>

Geraadpleegd op 12-09-2023: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/afval/vraag-en-antwoord/waar-kan-ik-ongebruikte-medicijnen-inleveren>

Bijlage 1 Geldende beleidsregels

<https://wetten.overheid.nl/BWBR0037263/2017-01-01>

Beleidsregels kwaliteit opvang diersoorten Geraadpleegd op 13-01-2023. Geldig van 01-01-2017 t/m heden

Besluit van de Staatssecretaris van Economische Zaken van 16 november 2015, nr. DGAN-PDJNG 15151244, houdende vaststelling van beleidsregels over de kwaliteit van de opvang van beschermde inheemse diersoorten, beschermde uitheemse diersoorten en diersoorten die niet zijn opgenomen (beleidsregels kwaliteit opvang diersoorten)

De Staatssecretaris van Economische Zaken,

Gelet op artikel 75, derde en vijfde lid, en 79, eerste lid, van de Flora- en faunawet en op artikel 4:81 van de Algemene wet bestuursrecht;

Besluit:

Artikel 1

1. Deze beleidsregels gelden voor de verlening van een ontheffing van de artikelen 3.5, eerste lid, en 3.10, eerste lid, van de Wet natuurbescherming en de artikelen 3.24, eerste en tweede lid, en 3.25, van het Besluit natuurbescherming en van artikel 2.2, eerste lid, van de Wet Dieren aan opvangcentra die dieren behorende tot beschermde inheemse of uitheemse soorten of dieren behorende tot de soorten die niet op bijlage 1 bij de Regeling houders van dieren zijn geplaatst, opvangen of gaan opvangen.
2. Deze beleidsregels zijn niet van toepassing op opvangcentra waarvoor een vergunning als bedoeld in artikel 4.2, eerste lid, van het Besluit houders van dieren, is vereist.
3. Deze beleidsregels zijn gebaseerd op de artikelen 3.8, eerste lid, en 3.10, tweede lid, in samenhang met artikel 1.3, vijfde lid, van de Wet natuurbescherming, en 3.40, op artikel 10.1, eerste lid, van de Wet dieren en op artikel 4:81 van de Algemene wet bestuursrecht.

Artikel 2

Een ontheffing als bedoeld in artikel 1 wordt slechts verleend indien:

- a. het opvangcentrum van een vereniging of stichting is,
- b. de doelstelling in de statuten van de stichting of de vereniging waarvan het opvangcentrum is, overeenkomt met de doelstelling, opgenomen in artikel 2 van de bijlage bij dit besluit,
- c. het opvangcentrum beschikt over een vakbekwaam dierverzorger,
- d. het opvangcentrum een register voert overeenkomstig artikel 4.9 van het Besluit houders van dieren.

Artikel 3

Aan een ontheffing als bedoeld in artikel 1 wordt het handelen overeenkomstig het protocol dat is opgenomen in de bijlage bij dit besluit als voorschrift verbonden.

Artikel 4

1. Aan opvangcentra voor de opvang van dieren verleende ontheffingen voor bepaalde tijd, op grond van de Flora- en faunawet en de Wet Dieren blijven van toepassing voor de periode waarvoor de ontheffing geldt.

-
2. Aan opvangcentra voor de opvang van dieren verleende ontheffingen voor onbepaalde tijd, op grond van de Flora- en faunawet en de Wet Dieren, blijven van toepassing tot 1 januari 2019.

Artikel 5

Het Besluit Beleidsregels kwaliteit opvang beschermde inheemse diersoorten wordt ingetrokken.

Artikel 6

Dit besluit wordt aangehaald als: Beleidsregels kwaliteit opvang diersoorten.

Artikel 7

Dit besluit treedt in werking met ingang van 1 januari 2016.

Dit besluit zal met de toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

's-Gravenhage, 16 november 2015

De Staatssecretaris van Economische Zaken,
M.H.P. van Dam

Bijlage

Protocol opvang niet aangewezen diersoorten en beschermde diersoorten

Paragraaf 1. Algemeen

Artikel 1. Definities

In deze bijlage wordt verstaan onder:

- *bestuur*: bestuur van het opvangcentrum;
- *minimaal benodigde zorg*: zorg die voldoet aan de onder artikel 1.6, 1.7, 1.8 en overeenkomstig artikel 3.12 van het Besluit houders van dieren beschreven voorwaarden;
- *niet aangewezen diersoorten*: diersoorten die niet geplaatst zijn op bijlage 1 van de Regeling houders van dieren, met inbegrip van hybride dieren die in de laatste vier vooroudergeneraties van de lijn een of meer dieren telt die behoren of hebben behoord tot een zodanige diersoort, met uitzondering van van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoorten en niet van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoorten;
- *niet van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoort*: diersoort als bedoeld in artikel 4.2, tweede lid, onderdeel a, van het Besluit houders van dieren, niet zijnde een diersoort als bedoeld in de artikelen 3.1, eerste lid, 3.5, eerste lid, of 3.10, eerste lid, van de Wet natuurbescherming;
- *opvangcentrum*: een rechtspersoon waartoe één of meer opvanginrichtingen behoren;
- *opvanginrichting*: aan één locatie gebonden ruimte of ruimtes, bestemd voor het ten behoeve van opvang houden van gewonde, zieke, gevonden of afgestane dieren, behorende tot een beschermde uitheemse diersoort, een beschermde inheemse diersoort of tot een zoogdiersoort die niet is opgenomen op de bijlage 1 van de Regeling houders van dieren;
- *soortgroep*: een verzameling verwante diersoorten;
- *van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoort*: diersoort als bedoeld in de artikelen 3.1, eerste lid, 3.5, eerste lid, of 3.10, eerste lid, van de Wet natuurbescherming.

Artikel 2. Doelstellingen

1. Het opvangcentrum heeft in ieder geval als doel:
 - a. dieren behorend tot een niet van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoort of niet aangewezen diersoort, die door direct of indirect menselijk handelen of nalaten in Nederland terecht is gekomen op te vangen, of
 - b. dieren behorend tot een van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoort, die door ziekte, verwonding, verwezing, of door direct of indirect menselijk handelen of nalaten tijdelijk niet zelfstandig in de vrije natuur kunnen overleven, tijdelijk op te vangen, te verzorgen en te revalideren, en
 - c. dieren zo spoedig mogelijk naar de natuur te laten terugkeren.

2. De opvang is zodanig dat een dier zoveel mogelijk zijn soorteigen gedrag kan blijven vertonen.
3. Het opvangcentrum heeft mede als doel om, waar mogelijk voorlichting te geven over de wilde flora en fauna en draagt actief uit, in het bijzonder aan personen die een dier ter opvang aanbieden, dat de wilde inheemse flora en fauna en de natuurlijke processen die daarbij horen, niet verstoord mogen worden en dat het houden van de desbetreffende diersoort op een verantwoorde wijze dient te gebeuren dan wel wordt ontmoedigd.

Artikel 3. Beperking activiteiten

1. Het opvangcentrum beperkt zich in zijn activiteiten tot datgene wat nodig is voor het bereiken van de doelstellingen, bedoeld in artikel 2.
2. Met de opgevangen dieren vinden in het opvangcentrum geen commerciële activiteiten plaats, waaronder zijn begrepen het tentoonstellen van opgevangen dieren voor zover dit in tegenspraak is met de doelstellingen, bedoeld in artikel 2, het verkopen, verhuren, verhandelen of uitlenen van opgevangen dieren.
3. Het opvangcentrum rondt het opvangproces af van de aan zijn zorgen toevertrouwde dieren met inachtneming van de, voor elke soortgroep apart vastgestelde, maximale duur in het opvangcentrum.
4. Indien in het opvangcentrum andere dieren dan uit de vrije natuur afkomstige dieren van van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoorten aanwezig zijn, wordt de huisvesting van de eerstgenoemde dieren strikt gescheiden gehouden van de andere dieren in de faciliteiten van het opvangcentrum.

Artikel 4. Handelwijze

1. Het bestuur legt schriftelijk het beleid of de handelwijze ten aanzien van de volgende onderwerpen vast:
 - a. opvang, specialisatie van het opvangcentrum in een diersoort of diersoorten of soortgroepen, opname en acceptatie,
 - b. huisvesting en verzorging,
 - c. ontsnapping van dieren,
 - d. voeding,
 - e. hygiëne,
 - f. zoönosen,
 - g. maatregelen ter voorkoming van ongewenste zwangerschappen van opgevangen dieren,
 - h. veterinaire zorg,
 - i. structurele oplossingen voor opgevangen dieren, in voorkomend geval met bijbehorende contracten en hoe hiermee gewerkt wordt,
 - j. terugzetten van van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoorten in de natuur,
 - k. doden van opgevangen dieren,
 - l. kwalificaties van medewerkers,
 - m. veiligheid van medewerkers en dieren en openbare veiligheid,
 - n. organisatorische continuïteit,
 - o. bezoekers, en
 - p. register als bedoeld in artikel 37.
2. Het bestuur, de beheerder en de medewerkers van het opvangcentrum handelen conform de vastgestelde handelwijze, bedoeld in het eerste lid.
3. In geval van opheffing van het opvangcentrum draagt de vereffenaar of de curator het eigendom van op grond van artikel 29 bij particulieren geplaatste dieren over aan een ander opvangcentrum.

Artikel 5. Bereikbaarheid

1. Het opvangcentrum streeft naar een permanente telefonische bereikbaarheid.
2. Het opvangcentrum zorgt er ten minste voor dat:
 - a. het permanent telefonisch bereikbaar is voor andere opvangcentra, dierenambulances, politie, brandweer, de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit, de Landelijke Inspectiedienst en andere bevoegde opsporingsinstanties.
 - b. het publiek permanent informatie kan verkrijgen, inclusief over de handelwijze ten opzichte van op te vangen dieren buiten openingstijden van het opvangcentrum.

Artikel 6. Samenwerking andere opvangcentra

1. Het opvangcentrum werkt constructief samen met andere opvangcentra samen ten einde kennis en kunde te vergroten en de best denkbare structurele oplossing voor het opgevangen dier te

-
- bewerkstelligen. Het opvangcentrum doet dit door gevraagd en ongevraagd informatie, kennis en kunde te delen met andere opvangcentra.
2. Het opvangcentrum helpt andere opvangcentra in het kader van het bepaalde in artikel 7, tweede lid en artikel 8, tweede lid.

Paragraaf 2. Opvang, specialisatie van het opvangcentrum in een diersoort of diersoorten of soortgroepen, opname en acceptatie

Artikel 7. Opvangbeleid

1. Als onderdeel van het beleid, bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel a, stelt het bestuur van het opvangcentrum vast welke diersoort, diersoorten of soortgroepen opgevangen worden. Daarbij wordt rekening gehouden met de aantoonbare expertise van de medewerkers en de mogelijkheden die de middelen en de locatie van het opvangcentrum met zich brengen.
2. Het opvangcentrum verwijst dieren behorend tot soorten of soortgroepen die krachtens het beleid ten aanzien van opvang, bedoeld in het eerste lid, niet worden opgevangen door naar een opvangcentrum dat over de noodzakelijke ontheffingen beschikt.

Artikel 8. Opname en acceptatie

1. Een ter opvang aangeboden dier wordt geweigerd, indien:
 - a. het opvangcentrum het dier niet de minimaal benodigde zorg kan bieden,
 - b. het opvangcentrum een gebrek aan ruimte, personele capaciteit of financiële middelen heeft,
 - c. het dier een risico oplevert voor de aanwezige dieren,
 - d. de aanwezige dieren een risico vormen voor het nieuwe dier, of
 - e. het dier een risico oplevert voor de medewerkers in het opvangcentrum.
2. Indien een ter opvang aangeboden dier wordt geweigerd, onderzoekt het opvangcentrum of het dier elders kan en mag worden geplaatst.
3. Indien niet ingevolge het eerste of tweede lid kan worden geplaatst, wordt het dier gedood, overeenkomstig het bepaalde in artikel 31.

Paragraaf 3. Huisvesting en verzorging

Artikel 9. Opvanginrichting

1. Indien een opvangcentrum over meerdere opvanginrichtingen beschikt, wordt per opvanginrichting een apart register, bedoeld in artikel 37, bijgehouden.
2. Een opvanginrichting voldoet aan de artikelen 10 en 11.
3. Een opvanginrichting beschikt over een noodplan met betrekking tot de ontsnapping van dieren.

Artikel 10. Verblijven

1. Artikel 3.12, eerste lid, van het Besluit houders van dieren is van toepassing, met dien verstande dat 'gezelschapsdier' wordt vervangen door 'dier behorend tot een niet van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoort, een van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoort of een niet aangewezen diersoort'.
2. De beschrijving, bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel b, bevat een op de soort toegespitste omschrijving van hetgeen als een geschikt verblijf wordt gezien. Daarbij wordt in ieder geval rekening gehouden met:
 - a. het soorteigen gedrag van de diersoorten,
 - b. de bewegingsvrijheid van de dieren,
 - c. de (sociale) levenswijze van de dieren, rekening houdend met de mogelijkheden van het individuele dier,
 - d. de behoefte van het individuele dier in de verschillende fasen van het proces tot herstel wanneer het gaat om een lichamelijk of psychisch ziek of gewond dier.

Artikel 11. Aanwezige ruimten

1. Artikel 3.13 van het Besluit houders van dieren is van toepassing, met dien verstande dat 'gezelschapsdier' wordt vervangen door 'dier behorend tot een niet van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoort, een van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoort of een niet aangewezen diersoort'.
2. Diergeneesmiddelen worden bewaard in een speciaal daarvoor bestemde en afsluitbare bewaarmogelijkheid.

Artikel 12. Huisvesting

De handelwijze, bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel b, bevat een op de soort toegepaste omschrijving van hetgeen als passende huisvesting en verzorging wordt gezien. Daarbij wordt rekening gehouden met:

- a. de eis dat opgevangen dieren die een roofdier-prooi relatie hebben, elkaar niet kunnen waarnemen, en
- b. in afwijking van a geldt dat voor vogels met een roofdier-prooidier relatie uitsluiten van visueel contact voldoende is.

Artikel 13. Voeding

1. De handelwijze, bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel d, bevat een op de soort toegespitste omschrijving van hetgeen als passende voeding wordt gezien. Daarbij wordt rekening gehouden met:
 - a. de natuurlijke voedingsbehoefte van de diersoorten en hoe deze zich verhoudt tot de aangeboden voedingsstoffen,
 - b. afstemming van de wijze van frequentie van voedselaanbieding aan het natuurlijke gedrag van de diersoorten en die past bij het ontwikkelingsstadium van het dier,
 - c. afstemming van de wijze van het aanbieden van water aan het natuurlijke gedrag van de diersoort, en
 - d. het gebruik van levend voer, indien dit voor de verzorging van de betreffende diersoort noodzakelijk is.
2. Opgevangen dieren worden niet als voer voor andere dieren gebruikt.
3. De voedingsmiddelen die nodig zijn voor de bereiding van het dieet van de opgevangen dieren, zijn kwalitatief goed en worden onder hygiënische omstandigheden opgeslagen.

Artikel 14. Hygiëne

1. De handelwijze, bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel e, bevat instructies over het schoonmaken van de verblijven van de dieren.
2. In de handelwijze, bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel e, komt in ieder geval het volgende aan de orde:
 - a. hoe gehandeld wordt als een verblijf leeg komt,
 - b. hoe omgegaan wordt met het voorkomen van verspreiding van smetstoffen tussen de afzonderlijke ruimten,
 - c. hoe gehandeld wordt als een besmettelijke ziekte is geconstateerd bij een ziek of overleden dier,
 - d. hoe om te gaan met de bestrijding van ongedierte,
 - e. hoe de medewerkers of bezoekers van een opvangcentrum zich aan hygiëne bepalingen houden.

Artikel 15. Zoönosen

1. In de handelwijze, bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel f, staat beschreven welke zoönosen kunnen voorkomen bij de diersoort vermeld in artikel 7, eerste lid, in het opvangcentrum.
2. Hierbij dient ten minste opgenomen te zijn:
 - a. een beschrijving van de zoönosen,
 - b. hoe deze herkend, vastgesteld of uitgesloten kunnen worden,
 - c. welke maatregelen getroffen worden als een zoönose geconstateerd wordt,
 - d. welke maatregelen een medewerker kan nemen om zich te beschermen tegen zoönosen.

Artikel 16. Voorkomen voortplanting

1. Het opvangcentrum past het in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel g, beschreven beleid toe om zwangerschappen te voorkomen.
2. Het onder het eerste lid gestelde gebod is niet van toepassing indien het dier ingezet wordt voor het onder artikel 22, tweede lid, onderdeel c, genoemd internationaal fokprogramma.
3. Het opvangcentrum houdt een administratie in het register, bedoeld in artikel 37, bij van geboortes die ondanks de genomen maatregelen toch hebben plaatsgevonden.

Artikel 17. Veterinaire zorg

1. In het beleid, bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel h, wordt in ieder geval rekening gehouden met de volgende onderwerpen:
 - a. op welke wijze de toegang tot veterinaire zorg is verzekerd,
 - b. hoe het onderzoek, bedoeld in artikel 18, van binnengebrachte dieren plaatsvindt.
2. Het opvangcentrum streeft ernaar de veterinaire zorg van de opgevangen dieren zoveel mogelijk bij één vaste dierenarts te laten berusten.

Artikel 18. Beoordeling binnengebracht dier

1. Een daarvoor aangewezen vakbekwaam persoon beoordeelt ieder binnengebracht dier en stelt vast of onderzoek door een dierenarts noodzakelijk is.
2. Indien het in het eerste lid genoemde dier verwond, getraumatiseerd of verweesd is, wordt contact opgenomen met een dierenarts en indien noodzakelijk met een op de soort toegespitste gedragsdeskundige.
3. De beoordeling vindt onmiddellijk plaats aan de hand van het afwegingskader, genoemd in artikel 30, waarbij inzicht wordt gegeven in de structurele oplossing voor het dier.
4. Van het genoemde in het eerste, tweede en derde lid, wordt door een medewerker schriftelijk verslag gedaan in het register en het logboek, bedoeld in de artikelen 37 en 38.

Artikel 19. Controle

1. De gezondheid, algehele conditie, voedselopname en ontlasting van alle dieren worden dagelijks gecontroleerd door een van de vaste medewerkers van het opvangcentrum.
2. De bevindingen worden door hen vastgelegd in een logboek als bedoeld in artikel 38 en, in het geval dat een medische behandeling wordt gestart, ook in de administratie, bedoeld in artikel 37.
3. Dieren waarbij tijdens de dagelijkse inspectie, bedoeld in het eerste lid, afwijkingen worden geconstateerd, worden door de medewerkers van het opvangcentrum gemeld bij de beheerder, bedoeld in artikel 33, eerste lid.
4. Indien noodzakelijk, schakelt de beheerder een dierenarts in.

Artikel 20. Verdenking aangifteplichtige dierziekten

1. Het opvangcentrum let op verschijnselen die kunnen wijzen op een besmetting met een aangifteplichtige dierziekte.
2. Het opvangcentrum geeft bij de verschijnselen, bedoeld in het eerste lid, terstond kennis aan een ambtenaar als bedoeld in 114, tweede lid, Gezondheids- en welzijnswet voor dieren conform artikel 19 van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren.

Paragraaf 4. Structurele oplossingen

Artikel 21. Duur verblijf per soort

1. De in artikel 3, derde lid, bedoelde maximale duur is voor:
 - a. vogels en overige zoogdieren: twaalf maanden,
 - b. marterachtigen en vossen: negen maanden,
 - c. zeezoogdieren, hoefdieren, wilde zwijnen en herpetofauna: zes maanden.
2. Indien een dier langer dan maximale duur in het opvangcentrum verblijft, wordt een met argumenten onderbouwd behandelplan opgenomen in het register, bedoeld in artikel 37, inclusief een verwachte datum van loslaten, indien van toepassing.

Artikel 22. Structurele oplossingen

1. Het opvangcentrum vindt zo spoedig mogelijk een structurele oplossing voor het opgevangen dier.
2. Onder een structurele oplossing worden de volgende oplossingen verstaan:
 - a. het dier in vrijheid stellen in het land van oorsprong, indien sprake is van een uit de vrije natuur gehaalde niet van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoort,
 - b. het dier in vrijheid stellen in Nederland, indien sprake is van opvang van een uit de vrije natuur afkomstig van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoort,
 - c. het dier inzetten voor een internationaal fokprogramma,
 - d. het dier inzetten in een instelling voor educatieve doeleinden,
 - e. het dier inzetten voor wetenschap bij een erkende instelling,
 - f. het dier inzetten voor het herstel van opgevangen soortgenoten,

-
- g. het dier levenslang onder de juiste omstandigheden in opvang houden, en
 - h. het doden van het dier.
3. Indien de structurele oplossing, genoemd in het tweede lid, onderdelen a en b, niet kan worden toegepast, wordt gekozen voor de structurele oplossingen, genoemd in het tweede lid, onderdelen c tot en met f. Indien de oplossingen, genoemd in het tweede lid, onderdelen a tot en met f, niet kunnen worden toegepast, wordt gekozen voor een structurele oplossing, genoemd in het tweede lid, onderdeel g en h.
 4. Het in het tweede lid, onderdeel h, bedoelde doden wordt uitgevoerd volgens de bepalingen genoemd in artikel 31.
 5. Voor iedere structurele oplossing, genoemd in het tweede lid, dient het welzijn van het desbetreffende dier van doorslaggevende betekenis te zijn.

Artikel 23. In vrijheid stellen van dieren behorende tot uit de natuur afkomstige van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoorten

1. Indien mogelijk wordt een dier van een van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoort op de plaats waar het is aangetroffen behandeld en direct losgelaten.
2. Het in vrijheid stellen van dieren gebeurt alleen op een plek waar de soort al van nature voorkomt.
3. Het in vrijheid stellen vindt plaats op de vindplaats, of, indien dit niet mogelijk is, in een geschikt natuurlijk habitat nabij de vindplaats.
4. In het beleid, bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel j, komen ten minste de volgende onderwerpen aan de orde:
 - a. criteria op basis waarvan besloten wordt of een dier voldoende hersteld is om in vrijheid gesteld te worden,
 - b. criteria op basis waarvan bepaald wordt waar een dier in vrijheid wordt gesteld,
 - c. criteria op basis waarvan bepaald wordt wanneer een dier in vrijheid wordt gesteld. Hierbij wordt rekening gehouden met een voor de diersoort geschikte tijd, bijvoorbeeld in verband met winterslaap, rui, of vogeltrek, territoriaal gedrag, en
 - d. criteria op basis waarvan besloten kan worden dat het dier kan overleven in de vrije natuur.
5. De beheerder, bedoeld in artikel 33, is bevoegd te besluiten over het al dan niet in vrijheid stellen van dieren.

Artikel 24. In vrijheid stellen van uit de vrije natuur afkomstige niet van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoorten

1. Indien het oorspronkelijke biotoop van een dier van een niet van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoort of niet aangewezen diersoort is te achterhalen en een dier terug kan naar het land van oorsprong, wordt bij de afweging voor de keuze om het dier in vrijheid te stellen, in ieder geval rekening gehouden met:
 - a. de bereidheid van het land van oorsprong om het dier op te nemen,
 - b. het welzijn van het dier,
 - c. de invloed van het dier op de bestaande populatie,
 - d. de beschikbare middelen,
 - e. de toepasselijke internationale afspraken,
 - f. de richtlijnen voor herintroducties van de International Union for the Conservation of Nature (IUCN).
2. De uitvoering van de terugplaatsing dient op zorgvuldige wijze te worden uitgevoerd.

Artikel 25. Uitwenverblijf voor uit de vrije natuur afkomstige dieren van van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoorten

1. Als onderdeel van het in vrijheid stellen van herstelde dieren kan het opvangcentrum gebruik maken van één of enkele uitwenverblijven die buiten de opvanginrichting of opvanginrichtingen liggen.
2. Het opvangcentrum zorgt ervoor dat:
 - a. het uitwenverblijf zich bevindt in de natuurlijke habitat van het dier, en
 - b. het uitwenverblijf voldoet aan de bepalingen van artikel 10.
3. Alleen dieren waar de verzorging bestaat uit het aanbieden van voedsel en water worden in uitwenverblijven geplaatst.
4. De verzorging in het uitwenverblijf wordt gegeven door medewerkers van het opvangcentrum.
5. De periode dat een dier in een gesloten uitwenverblijf is gehuisvest, valt binnen de maximale duur van de opvang, genoemd in artikel 21, tweede lid.
6. De criteria en procedures voor de locatie, constructie en inrichting van het gebruik van het uitwenverblijf en de criteria op basis waarvan bepaald wordt of een dier in een uitwenverblijf

geplaatst wordt, maken onderdeel uit van het beleid, bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel j.

7. In het register, bedoeld in artikel 37, wordt bijgehouden welke dieren in welk uitwenverblijf gehuisvest zijn.

Artikel 26. Internationaal fokprogramma

1. Een dier kan ingezet worden voor een internationaal fokprogramma als:
 - a. de diersoort bedreigd is, en
 - b. de leeftijd en gezondheid van het dier dit toestaat.
2. Indien een dier gebruikt wordt voor een internationaal fokprogramma, kan het dier overgedragen worden of onder het opvangcentrum blijven.
3. Indien verplaatsing noodzakelijk is wordt dit opgenomen in het register, bedoeld in artikel 37.

Artikel 27. Educatieve of wetenschappelijke doeleinden

1. Een dier kan ingezet worden voor educatieve of wetenschappelijke doeleinden bij andere hiertoe erkende organisaties.
2. Het opvangcentrum stelt in een geval als bedoeld in het eerste lid een contract met de erkende organisatie op, waarin in ieder geval staat beschreven wie de houder van het dier wordt en welke verantwoordelijkheden elke partij heeft.

Artikel 28. Dier inzetten voor herstel van soortgenoten

1. Het opgevangen dier kan in het opvangcentrum blijven indien dit dier een belangrijke rol vervult in een of meer concrete gevallen van het herstel van opgevangen soortgenoten, die anders geen redelijke kans op succesvol herstel hebben.
2. De in het eerste lid genoemde opvang voor het herstel van soortgenoten, kan alleen worden uitgevoerd zolang in redelijkheid mag worden aangenomen dat het dier in gevangenschap niet lijdt.

Artikel 29. Onderbrengen bij particulieren

1. Een dier mag bij een particulier ondergebracht worden indien:
 - a. de particulier beschikt over de noodzakelijke ontheffingen,
 - b. het dier tot een diersoort behoort die geschikt is om in een particuliere situatie te houden,
 - c. het welzijn van het dier dit toelaat,
 - d. de particuliere houder een geschikt verblijf en expertise heeft om dit dier te houden,
 - e. het dier in principe gedurende zijn hele leven bij de particuliere houder kan blijven, en
 - f. het verblijf waar het dier wordt ondergebracht voldoet aan de in artikel 10, tweede lid, gestelde voorwaarden.
2. Gedurende het hele leven van het dier blijft het opvangcentrum de eigenaar van het dier.
3. Indien de particuliere houder niet meer voor het dier kan zorgen, wordt het dier teruggebracht naar de eigenaar.
4. Het dier mag niet door de particulier worden verkocht, verhuurd, tentoongesteld, al dan niet tijdelijk uitgeleend of gebruikt bij evenementen.
5. Het opvangcentrum stelt een contract op waarin wordt opgenomen dat:
 - a. het genoemde in het eerste tot en met het vierde lid deel uitmaakt van het contract,
 - b. het niet is toegestaan met het dier te fokken, en
 - c. bij overlijden van het dier de particulier dit meldt aan het opvangcentrum.
6. Het onderbrengen bij particulieren is niet toegestaan indien het een dier betreft behorende tot:
 - a. van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoort afkomstig uit de vrije natuur,
 - b. niet van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoort afkomstig uit de vrije natuur, of
 - c. niet aangewezen diersoorten die niet vallen onder het overgangsbeleid zoals beschreven in artikel 2.3 en bijlage 2, onderdeel a, van de Regeling houders van dieren.

Artikel 30. Afwegingskader met betrekking tot de keuze voor een structurele oplossing

Ieder opvangcentrum stelt een afwegingskader vast met betrekking tot de keuze voor een structurele oplossing voor een dier. In het afwegingskader dient bij de keuze rekening te worden gehouden met de artikelen 26 tot en met 31. Dit kader wordt vastgelegd in het beleid, bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel i.

Paragraaf 5. Doden

Artikel 31. Doden

1. Een dier wordt gedood overeenkomstig paragraaf 1.3 van het Besluit houders van dieren, indien voor het dier geen andere structurele oplossing kan worden gevonden.
2. Het dier wordt na verdoving door een bekwaam en daartoe bevoegd persoon gedood.
3. De beheerder, bedoeld in artikel 33, eerste lid, en de dierenarts stellen een handelwijze vast als bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel k, voor het doden van opgevangen dieren.
4. Een besluit om een dier te doden is altijd gebaseerd op het door het bestuur vastgestelde beleid en wordt in overleg met de dierenarts of de persoon, bedoeld in artikel 34, eerste lid, genomen.

Artikel 32. Overleden dier

1. Indien een dier komt te overlijden, wordt de doodsoorzaak door een dierenarts vastgesteld.
2. Een in het opvangcentrum gedood of gestorven dier dat geen productiedier is wordt vernietigd, of ter beschikking gesteld aan:
 - a. een door of namens de Staatssecretaris van Economische Zaken aan te wijzen wetenschappelijk instituut, of
 - b. een museum, educatieve instelling, bezoekerscentrum of schoolbiologische dienst die over een daartoe strekkende ontheffing beschikt.
3. Een overleden dier als bedoeld in het eerste lid waar de doodsoorzaak niet van bekend is, en waar de bepaling van de oorzaak van belang kan zijn voor het opsporen van vergiftigingen, of een dier dat is gestorven aan een onnatuurlijke doodsoorzaak, wordt uitsluitend aangeboden aan opsporingsambtenaren van de politie, de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit van het Ministerie van Economische Zaken of andere bevoegde instanties.

Paragraaf 6. Medewerkers

Artikel 33. Beheerder

1. Het bestuur van het opvangcentrum benoemt een of meer natuurlijk personen tot beheerder van een opvanginrichting. Een beheerder is belast met de dagelijkse leiding van de opvanginrichting.
2. De taken en bevoegdheden van de beheerder worden vastgesteld in het beleid betreffende het personeel, bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel l.

Artikel 34. Medewerkers

1. Het opvangcentrum beschikt ten minste over één vaste, al dan niet vrijwillige, vakbekwame dierverzorger.
2. De persoon, bedoeld in het eerste lid, kan tevens de beheerder, bedoeld in artikel 33, eerste lid, zijn.
3. De persoon, bedoeld in het eerste lid, is in ieder geval vakbekwaam als hij voldoet aan de in artikel 3.11 van het Besluit houders van dieren gestelde eisen, met dien verstande dat indien geen deelkwalificatie beschikbaar is voor de betreffende soort, volstaan kan worden met de deelkwalificaties die wel van toepassing kunnen zijn op de op te vangen soort.
4. De persoon, bedoeld in het eerste lid, is vakbekwaam met betrekking tot
 - niet als gezelschapsdier gehouden dieren van van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoorten, en
 - niet als gezelschapsdier gehouden dieren van niet van nature in Nederland voorkomende beschermde diersoorten, als hij kan aantonen dat hij ten minste de afgelopen drie jaar ervaring heeft opgedaan in het huisvesten en verzorgen van de specifieke categorie van dieren waarvoor de aanvrager ontheffing aanvraagt, en hij daartoe minimaal twee positieve referenties van deskundig te achten personen kan overleggen.
5. In het beleid, bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel l, wordt ingegaan op:
 - a. het aantal verzorgende medewerkers in relatie tot het aantal te verzorgen dieren,
 - b. de vereiste intensiteit, de aanwezigheid van ondersteunende medewerkers en overleg tussen medewerkers, en
 - c. de taken, tijdsbesteding, verantwoordelijkheden en bevoegdheden, positie, eventuele vergoedingen en opleidingsmogelijkheden voor vrijwillige en betaalde medewerkers.

Artikel 35. Operationele continuïteit

In het beleid, bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel n, wordt vastgelegd hoe de operationele continuïteit wordt gewaarborgd. Daartoe behoren ten minste voorzieningen in geval dat essentiële medewerkers, zoals de beheerder, niet beschikbaar zijn.

Paragraaf 7. Bezoekers

Artikel 36. Bezoekers

1. Het opvangcentrum kan bezoekers toelaten, mits de bezoekers het herstel van zieke en gewonden dieren en de structurele oplossingen voor de opgevangen dieren niet belemmeren of vertragen, zodat voldaan wordt aan de doelstelling, bedoeld in artikel 2.
2. Het beleid, bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel o, beschrijft maatregelen die het gestelde in het eerste lid waarborgen, waarbij ten minste wordt ingegaan op de volgende punten:
 - a. de ruimte waar bezoekers niet mogen komen,
 - b. fysiek contact tussen bezoekers en opgevangen dieren,
 - c. de mogelijkheid van afzondering van dieren buiten het zicht van de bezoekers,
 - d. de veiligheid van bezoekers.

Paragraaf 8. Register en logboek

Artikel 37. Register

1. Artikel 4.9 Besluit houders van dieren is van overeenkomstige toepassing op een opvangcentrum van dieren.
2. Indien dieren als één groep van dezelfde soort en van vergelijkbare leeftijd aangeboden worden, kunnen deze als groep onder vermelding van het aantal, worden opgenomen.
3. In het register worden voor elk opgevangen dier de volgende gegevens opgenomen, voor zover relevant:
 - a. indien bekend de vindplaats van het dier en persoonsgegevens van de vinder of de gegevens van de eigenaar dat afstand doet van zijn dier,
 - b. datum van binnenkomst,
 - c. reden van aanbieden,
 - d. eerste beoordeling als bedoeld in artikel 18,
 - e. veterinaire verslaglegging, inclusief data van behandelingen,
 - f. de verwachte behandelingsduur in geval van zieke of gewonde dieren,
 - g. indien de verwachte behandelingsduur wordt overschreden, de reden van overschrijding, en
 - h. de definitief gekozen structurele oplossing voor het dier.
4. In de veterinaire verslaglegging, bedoeld in het derde lid, onderdeel e, worden de volgende gegevens genoteerd:
 - a. behandelend dierenarts,
 - b. gegevens van het lichamelijk onderzoek en de diagnose,
 - c. verkregen medicatie met behandelingsfrequentie en dosering,
 - d. datum en beschrijving van vaccinaties en andere handelingen die uitgevoerd zijn ter vaststelling, behandeling of preventie van bepaalde ziekten met een (eventuele) datum waarop de handeling herhaald moet worden, en
 - e. eventueel datum, uitvoerder en resultaten van een post-mortem onderzoek.
5. De administratie en hoe deze ingevuld en gebruikt wordt, wordt beschreven in het beleid, bedoeld in artikel 4, eerste lid, aanhef en onderdeel p.
6. De administratie is altijd door alle aanwezige medewerkers in te zien.

Artikel 38. Logboek

1. Het opvangcentrum houdt een logboek bij waarin dagelijks de gezondheidscontrole van alle dieren en eventuele andere bevindingen worden vastgelegd.
2. Het logboek, bedoeld in het eerste lid, kan als aanvulling worden opgenomen in het register, bedoeld in artikel 37.

Paragraaf 9. Slotbepaling

Artikel 39. Afwijkingsmogelijkheid

Indien het opvangcentrum te maken krijgt met een onvoorziene situatie waardoor het zich gedwongen ziet van de voorschriften van dit protocol af te wijken, stelt het onverwijld de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland van het Ministerie van Economische Zaken daarvan op de hoogte.

Wageningen Environmental Research
Postbus 47
6700 AA Wageningen
T 0317 48 07 00
wur.nl/environmental-research

Wageningen Environmental Research
Rapport 3289
ISSN 1566-7197

De missie van Wageningen University & Research is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen University & Research bundelen Wageningen University en gespecialiseerde onderzoeksinstituten van Stichting Wageningen Research hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 30 vestigingen, 7.600 medewerkers (6.700 fte) en 13.100 studenten en ruim 150.000 Leven Lang Leren-deelnemers behoort Wageningen University & Research wereldwijd tot de aansprekende kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen verschillende disciplines vormen het hart van de unieke Wageningen aanpak.

To explore
the potential
of nature to
improve the
quality of life

Wageningen Environmental Research
Postbus 47
6700 AB Wageningen
T 0317 48 07 00
wur.nl/environmental-research

Rapport 3289
ISSN 1566-7197

De missie van Wageningen University & Research is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen University & Research bundelen Wageningen University en gespecialiseerde onderzoeksinstituten van Stichting Wageningen Research hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 30 vestigingen, 7.600 medewerkers (6.700 fte) en 13.100 studenten en ruim 150.000 Leven Lang Leren-deelnemers behoort Wageningen University & Research wereldwijd tot de aansprekende kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen verschillende disciplines vormen het hart van de unieke Wageningen aanpak.

